

Cena 1'50 din

Edinost

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Večja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. črk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Evropa je podobna skladišču smodnika, po katerem prireajo diktatorji bakljade.

Lloyd George.

DEMOKRACIJA

je v preteklih tednih izgubila mnogo na svojem ugledu in veljavi. Zadržanje trenutne francoske in britanske vlade v neško-češkoslovaškem sporu je vzbudilo tudi pri najširših slojih mnogo pikrih pripomb, ki so se stopnjevale v enodušen odpor in pravo ogorčenje. Razumljivo je, da se je ljudstvo malih več ali manj ogroženih držav, ki je dotlej z zaupanjem gledalo na zapadne demokracije, od njih odvrnilo in da sedaj v strahu išče trdnih opor, ki jih je s popustljivostjo obeh veslesih izgubilo. Z zagrenjenostjo govorijo sedaj ti mali narodi o popustljivi strahopetnosti in o verolomnosti demokracije, od katere so si zaman obetali zaščite in pomoči. Monakovska kapitulacija pomenja, takšno je mnenje med najširšimi krogi ljudstva, poraz svetovne demokracije.

To razpoloženje nad demokracijo razočaranih ljudskih množic se da sijajno izkoristiti. Vsi tisti, ki so doslej s težavo in siloma zagovarjali svojo protiljudsko notranjo in zunanjo politiko, so sedaj, ko so bili njihovi položaji že močno omajani, dobili zaveznika tam, kjer go sploh niso pričakovali: v svetovnih demokracijah. Stopili so na govorniške odre in s ponosno samozavestjo trkali na svoja prisa, češ saj mi smo že davno rekli, mi smo vse to predvidevali, naša politika je bila zato taka, ker smo svetovno demokracijo dobro poznali in ker smo z vsemi temi njenimi slabostmi računali. Povsod nastopajo sedaj taki možje, na Češkoslovaškem, v Romuniji, Bolgariji, Grčiji in Belgiji, povsod se danes veliko govori o realni politiki, o upoštevanju danih dejstev in o podobnih lepih stvarih, ki stvarno niso nič drugega kakor sto obrazov, ki jih ima evropska reakcija, da se pred ljudstvom opraviči. Saj pa je Češkoslovaški primar kakor nalašč za to, da služi kot vzgled, kako se ne sme voditi ne zunanjo, ne notranjo politiko. Kajti po mnenju svetovne reakcije, ki bi ji bila demokracija prav tako zoprna, če bi bila rešila Češkoslovaško, je kriva češkoslovaškega poraza le njena zunanje politične naslonitve na zapadne demokracije in na Rusijo ter njena demokratska notranja politika, ki je dala Nemčiji vzrok in povod za njeno protičeškoslovaško politiko. Če se Nemčija ni obrnila proti drugim malim državam in narodom, je to zaslug vlad, ki Nemčije niso niti zunanje politično niti notranje politično izživale.

Kaj je pripravilo zapadne demokracije do monakovskega tudi zanje usodnega popuščanja pri tem vprašanju ni tako važno. Govori se o »notorični« miroljubnosti njenih voditeljev, o vojaški šibkosti in nepripravljenosti obeh držav, o strahu pred svetovno vojno, ki bi utegnili tudi v njihovih državah marsikaj izpremeniti in marsikomu izpodnesti tla — saj vsi ti voditelji ne spadajo med tiste, ki nimajo ničesar izgubiti! — ter celo o strahu, da bi bodoča vojna mogla omajati položaj samega Hitlerja, ki ga ti državniki v varovanju svojih lastnih socialnih interesov potrebujejo kot protiutež proti komunistični Rusiji, ki predstavlja zanje največjo nevarnost za evropsko celino.

Zanimivejše je drugo vprašanje, ki se doslej v javnosti še ni mnogo obravnavalo, namreč vprašanje, ali bi si Češkoslovaška z drugačno, manj demokratsko zunanjo in notranjo politiko prihranila težke preizkušnje zadnjih dni. Nemški krogi, ki so v svoji propagandi češkoslovaško »rdečo« zunanjo in notranjo politiko izkoristili do zadnjih možnosti, so stalno poudarjali, da jim gre samo za sudetske Nemce, ki se morajo vrniti v domovino. Več kakor naivno bi bilo, če bi kdo trdil, da Nemčija od drugače recimo totalitarno, ali poltotalitarno urejene Češkoslovaške ne bi zahtevala teh Nemcev »nazaj!« Propaganda bi v tem slučaju pač morala najti kak drug moment, ki ga je treba zunanje politično izkoristiti. Toda...

Politični zadovoljneži in nezadovoljneži

Opredelitev in združitev duhov pred volitvami

Ko smo si Slovenci pred leti privoščili deset, petnajst političnih strank in smo zato imeli pravico do prav toliko volivnih škrinjic za volivne kroglice, je pisec to zmešnjavo ocenjal s svojim dobrim tovarišem Ivanom Belletom (umrl 1924) na kmetijski šoli v Sv. Juriju pri Celju. Bellet, velik prijatelj našega kmeta in delovnega ljudstva sploh, se modro odreže: »Pa povej mi, zakaj, čemu toliko strank? Zadostovali bi dve stranki: stranka zadovoljnežev in stranka nezadovoljnežev.« Na ta davni razgovor smo se spomnili ob razpisu skupščinskih volitev za 11. december t. l.

Medtem so nekatere stranke po naravni potrebi izginile, pa jih je — priznanih in nepriznanih — še vedno preveč. Dobili smo celo nekaj nenavadno pobarvanih strank, ki jih poprej nismo poznali. Nekdaj smo bili črni, beli, rdeči, včasih tudi zeleni, pa nič več. Današnje pisano pestrost političnih barv že bolj težko razlikuješ.

Mnogo so poskušali z združitvijo raznih strank za dosego večjih političnih uspehov take združitve. Kmečko-delavski človek pri tem ni imel besede. Bili so tudi časi, ko so morali vsi vkup utihniti in nismo imeli pravih političnih strank — baje zavoljo pomirjenja razburkanih duhov v deželi. Pa kaj hočeš? Jezik lahko komu za čas zavežeš, duha, duše, misli pa ne moreš vkleniti. Opredelitev duhov je večno svobodna in večno mlada. Javnostno mnenje je neoborožena, tiha, nevidna sila, ki ji ne moreš prav do živga. Baš zato, ker ni venomer na jeziku, ki je čestokrat itak najslabše orožje...

Neznani pisec je v zadnji številki »Edinosti« sijajno označil zadovoljneže in nezadovoljneže v današnji človeški družbi. Priznava mnogovrstnost ljudi, ki so »idejno razprte v najrazličnejše tabore« in najrazličnejše pobarvane, da »enotnosti ali edinstvi nikoder ni«. Potem pa med drugim ugotavlja: »V glavnem pa bi imeli zaznamovati v človeškem življenju zares samo dve vrsti ljudstva: zadovoljneže in nezadovoljneže.« In kako veljavno jih opiše!

Nekako vzporedno z opredelitvijo du-

hov gre politična opredelitev naroda. Menda prvi veliki, po domačem merilu še najbolj uspehi poskus združitve kolikor toliko sorodnih vodilnih političnih glav in njihov uravnave v eno smer smo doživeli pred nekaj leti z ustanovitvijo vsedržavne Jugoslovanske radikalne zajednice (JRZ): posledek mnogega resnega proučevanja in političnega preračunavanja. Poudarjamo: velik uspeh zato, ker se nobena dosežanja druga taka zveza ni tako dolgo držala. Pa seveda še drži in nihče ne ve, kako dolgo bo še držala v bodočnost. Tam so — lahko rečemo — razmeroma dolgoletni politični zadovoljneži. Vse, kar je izven tega, so politični nezadovoljneži. Samo pravo, čisto ljudsko glasovanje bi pokazalo, katerih je več, odnosno koliko je enih, koliko drugih.

V tem znamenju »zadovoljni in nezadovoljni vodje naroda« pripravljajo volitve. Prvič v naši mladi zgodovini so se znašli politični nezadovoljneži, ki se skušajo združiti in se tudi bodo združili v enotno volivno vrsto. Tako bomo imeli na eni strani dotedanje politične zadovoljneže, na drugi strani dotedanje politične nezadovoljneže. Javno mnenje tako zahteva in ga je treba spoštovati. Pametna, pravočasna podreditev ni ponižba.

Opredelitev in združitev duhov pred volitvami sta, ko to pišemo, v glavnem ali dokončno prav za prav že izvršeni. Ne gre za zmago ene ali druge skupine ljudi, marveč gre za zmago misli, duha, poštenja, pravice, enakopravnosti, človečnosti. Da bo boljše narodu in zato dobro deželi in državi. Da si bomo res dobri bratje in da se bo vsem boljše godilo. In to bo, ko bo pretežna večina naroda, ki je danes med nezadovoljneži, prišla med politične zadovoljneže v našem smislu. Prav vsi ljudje pa itak niso nikdar povsem zadovoljni, samo naj bi jih bilo čim manj! To veliko dobroto naj nam prinesejo volitve! To pričakujemo od njih, kolikor so politični vodje vredni zaupanja naroda s pravim javnim mnenjem, ki naj tokrat pride do veljave! Mora priti: po volji naroda, po volji božji!

Andrej Zmavc.

Volitve!

Odlok o razpustu skupščine in razpis volitev sta prinesla v naše javno življenje mnogo svežine. Pod težo evropskih in izvenevropskih zgodovinskih dogajanj je prevzelo naše ljudstvo moreče malodušje, naravnost popolna predanost v usodo. Zdelo se je, da bi lahko prišlo karkoli nad slovenski narod, pa se ta ne bi niti zganil.

Tako pa je nenadoma treščila med nas težko pričakovana, od prav vseh zaželjena in radi neresničnih verzij že tolikokrat objokovana vest, da poslanecem ni treba hoditi nič več v parlament in da bo mogel

tisto, ki je moralo služiti kot propagandno sredstvo. Če se da govoriti o kaki krivdi Češkoslovaške, je to lahko samo dejstvo, da je našla komaj v zadnjem trenutku sporazum med Čehi, Slovaki in Podkarpatorusi. In to je edini dobri nauk, ki ga lahko tudi druge države, n.

11. decembra ponovno položiti vsakteri pred noge volilne komisije legitimacijo o svojem političnem prepričanju. Oh, kakšna sreča! Nekaterim je postajal dosedanjji veter že vse preveč nadležen, premočan. Pa so se v svoji onemoglosti radi malodušja že pričeli obračati za onimi, ki jih je obrnila za 360 stopinj prva izpremenjena sapica. Ti so sedaj veseli, kajti lahko bodo obdržali svoje solidno, v »zlato vezano« prepričanje — če ne bo seveda pihal odslej še močnejši veter kot je doslej.

Kako pa so šele srečni tisti, ki imajo

pr. Belgija s svojimi Flamci, črpajo iz dogodkov preteklega časa. Poraz demokracije lordov in velikega kapitala pa še dolgo ne predstavlja poraza demokracije ljudstva, po kateri moramo slej ko prej stremeti vsi.

jad.

Novi p. n. naslovniki,

ki prejmejo list na ogled, naj ga izvolijo takoj naročiti - zadostuje dopisnica - ali vrniti!

kakor netopir krila, razpete svoje plašče, v katere lovijo porajajoče se sapice, ki trenutno še prav nežno dihajo. Ej srečneži, kako dobro prhutajo z nalašč za to priliko na novo oblečenimi plašči, samo da bi ujeli za njih edino zveličavni zračni valček. Rekel bi skoraj, da je to svoje vrste sport, ki se uveljavi najbolj takrat, ko so volitve pred durmi.

Saj res, volitve so začetek in konec trenutnega dejanja ter nehanja. Zato ni čas sedaj za razpravljanje o prezanimivem sportu z zvanečim imenom: Vlovi ga, zasuci se in drži ga!

Koliko stikanja glav, kjer koli greš! V kavarnah in gostilnah, po kinogledališčih in navadnih gledališčih, na »oslovskih« oglih in tudi na najbolj nevarnih križiščih, povsod je prvo: Volitve.

Toliko razburjenja je danes naokoli, kakor takrat, ko si je vsakdo oddahnil po tesnobni svetovni moriji in ko je šlo za usodo našega naroda. Ob tem razpoloženju se človek nehoti vpraša: Ali ni danes tudi vprašanje obstoja slovenskega naroda nad vse aktualno in ali ni že skrajni čas, da se ta mali narod zave svojega položaja?

Če se ozremo naokoli, opazimo, da danes ne gredo ljudje nič več brezbržno mimo tega vprašanja, ampak da iščejo odgovora nanj in tudi njegove realne rešitve. To dejstvo je treba zabeležiti v spisek o napredku politične zrelosti našega ljudstva, ki začenja polagoma samostojno misliti.

Pristaši slovenskega dela JRZ štejejo slovenski narod za integralni del jugoslovanskega naroda. Za njih je možno reševanje slovenskih gospodarskih, kulturnih in političnih vprašanj samo in edinole po dosedanjem koncentracijskem sistemu, po veljavnih načelih notranje in zunanje politike ter na osnovi sedanje ustave. Slovenski del JRZ bo postavil za svoje kandidate pretežno duhovne gospode in bodo tako bodoči skupščinski predstavniki ljudje iz najproduktivnejšega sloja slovenskega naroda.

Slovenski del Združene opozicije, v katerem bodo sodelovali: Kmečko-delavsko gibanje, socialisti, krščanski socialisti, socialni demokrati, kmetijci, radikali, bivši pristasi SDS in SD zbrani sedaj v JNS, bo verjetno kmalu postavil osnovo za enoten nastop v predvolilnem in volilnem gibanju. Zaenkrat se vrše pogajanja glede kandidatov. Prevladuje zdravo mnenje, da je treba kandidirati mlade ljudi in da naj bo postavljen v posameznih srezih le po eden opozicijski kandidat. Ta predlog je prinešen zato, ker je splošna želja, da bi opozicija močno enotno nastopila za dosego svojih ciljev.

Politično vrenje v zadnjih dneh je torej na moč prijetno, saj človeka kar poživlja in mu vliva vero v bližnjo, boljšo bodočnost.

Slovenija v luči števil

Slovenci predstavljamo 8,20% prebivalstva Jugoslavije, kar nas je 1.079.000. V Sloveniji imamo večino z 94,3%; dočim je Hrvatov 18.000 (1,5%), Srbov 5000 (0,4%), Muslimanov iz Bosne 1000, Madžarov 8000 (0,6%), Nemcev 29.000 (2,5%), Čehoslovakov 3000 (0,2%) in ostalih (0,4%). Skupno je torej prebivalcev v Sloveniji (po podatkih iz l. 1931) 1 milijon 144.000. Neznatno število Nemcev se kar izgubi v množici našega slovenskega življa. Vendar pa imajo ti Nemci pri nas mnogo večjo besedo, kakor bi jim po njihovi številčni moči pripadala.

Povejte prijateljem „Edinosti“

vezali, da bodo naročnino poravnali ob določenem roku! Medtem izišče številke še lahko dobijo, dokler je zaloga.

da dobivajo list - začeni s številko 28. od 20. VIII. 1938. - samo tisti, ki so ga naročili in plačali, ali pa se pisмено obvezali, da bodo dobili, dokler je zaloga.

Uprava.

7 dni domaćih vesti

Knez Arsen je umrl

19. okt. je umrl v Parizu Nj. kr. Vis. knez Arsen, oče kneza-namestnika Pavla, armadni general jugoslovanske vojske.

Knez Arsen se je rodil 4. aprila 1859. v Temišvaru. Dopršil je licej Louis de Grande v Parizu in Konstantinovsko šolo za častnike v Rusiji. V francosko vojsko je stopil leta 1881. Leta 1887. je bil povišan v ruskega konjeniškega podporočnika, v kapitana l. 1898., a v polkovnika leta 1905. Brigadni general je postal leta 1914. Udeležil se je francoskega vojnega pohoda v Tonking leta 1883., leta 1889. pa se je udeležil kot častnik tujske legije alžirske vojne. Leta 1904. se je udeležil japonsko-ruske vojne ter se je zlasti odlikoval v bitki pri Mukdenu. Odlikoval se je tudi v bojih pri Kumanovu, Bitolju in Bregalnici. Leta 1912. je dne 16. okt. s svojimi četami osvobodil Veleš, a sedem dni kasneje Prilep. V svetovni vojni se je boril na poljskem bojišču ter se odlikoval v bitkah pri Varšavi in Rigi. Knez Arsen je bil sin vladajočega srbskega kneza Aleksandra in brat pokojnega kralja Petra I.

* **Ministrski predsednik dr. Milan Stojadinović** je pričel preteklo nedeljo volilno borbo z velikim govorom, ki ga je prenašal radio. Poudaril je težave, ki jih je imela vlada ob nastopu in velike uspehe, ki jih je tekom svojega triinpolletnega delovanja dosegla na vseh področjih, v notranji politiki: vseobče blagostanje, v zunanji politiki pa: mednarodni ugled in varnost. Po volitvah bo vlada svojo politiko nadaljevala ter s sporazumom rešila hrvatsko vprašanje. Vlada je prepričana, da ji bo narod 11. decembra izrazil zaupanje za nadaljnja tri in pol leta. Govor predsednika so poslušali člani JRZ po vsej državi, tisti, ki so bili pri govoru navzoči so mu živahno pritrdjevali in v navdušenih govornih zborih vzklikali: »Vodja! Vodja! Vodja!«.

* **JRZ namerava izdati** pred volitvami vsak teden po eno brošuro, v katerih bodo obravnavana ideološka, zunanje-politična, agrarna in druga vprašanja.

* **Angleški list »Sunday times«** prinaša v eni izmed zadnjih števil poročilo iz Jugoslavije, v katerem pravi, da je po zadnjih dogodkih v Monakovem jugoslovanska opozicija sloh izginila.

* **V Beograd je prišel vodja nemške delovne fronte dr. Robert Ley.** Poklonil se je grobu neznanega vojaka na Avali.

* **Dr. Slavko Grubišić**, ki je znan tudi pri nas po svojem velikem orjunaškem navdušenju, je izstopil iz JNS in vstopil v JRZ. Prepričani smo, da ga bo »Slovenec« navdušeno pozdravil kot sobojevnika za visoke cilje narodnega in državnega edinstva.

* **Tudi opozicijske stranke** so se pričele pripravljati na volitve in se med seboj pogajati za skupen nastop. Listo opozicije bo zastopal dr. Vladko Maček. Ki je sprejel razen strank lanskega sporazuma (srbska združena opozicija) tudi kandidate socialnih demokratov in JNS. Del JNS, ki jo zastopajo pred vsem zagrebška skupina in bivši ministrski predsednik Uzunović ter skupina okoli bivšega ministra Maksimovića smatrajo, da pomenja sporazum JNS z opozicijo odstop od programa narodnega edinstva in nameravajo samostojno ali pa z vodjo gibanja »Zbor« na volitve. Čudno je, da se niso pridružili JRZ, ki je pač po vsej dosedanj politiki zadostno jamstvo za narodno edinstvo.

* **V Demir Kapli** so v enem dnevu posvetili bolnico Združenja jugoslovanskih železničarjev in odkrili spomenik kralju Aleksandru.

* **35.757.000 dinarjev** znaša po izjavah jugoslovanskega finančnega ministra Dušana Letice prebitek letošnjega državnega proračuna.

* **Stavka v kamnolomu inž. Lenarčiča** še vedno traja. Podjetje Res se je z delavci že pogodilo.

* **Obrtniki iz vse države** so te dni zborovali v Beogradu.

* **V Homoljskih planinah** se je ubil znameniti hajduk Dokić. Na njegovo glavo je bilo razpisanih 130.000 din. Srbski listi prinašajo velike članke o njegovem romantičnem življenju.

* **Za mariborsko sadno in perutninarstvo razstavo »Maribor jeseni«** vlada že sedaj veliko zanimanje. Razstava se odpre 22. t. m.

* **Na perutninarstvo in sadno razstavo** v Mariboru je dovoljena polovična vožnja.

* **Letos so izdelale naše sladkorne tovarne** kakih 8500 vagonov sladkorja.

Monakovski trajni mir

Kamen, ki se je bil sprožil z monakovskim sporazumom, prvi po strmini navzdol in proti, da bo, še preden se bo prav zavedli, narasel v plaz, ki ga nobena diplomacija ne bo mogla več ustaviti. Optimistični glasovi o večnem miru, ki jih je bilo še pred tedni polno evropsko časopisje, so malone popolnoma utihnili.

Nezaupanje med Anglijo in Nemčijo stalno narašča. Začelo se je z angleško zunanjo politično debato v parlamentu, kjer je opozicija ostro nastopila zoper Chamberlainovo zunanjo politiko, stopnjevalo se je s Hitlerjevim govorom v Saarbrückenju ter z govori voditeljev angleške opozicije na raznih shodih, na katerih so govorniki na ta Hitlerjev govor seveda le posredno odgovarjali. Zelo odločno je

stališče Združenih držav, v katerih je vzbudil zadnji veliki vohunski proces val ogorčenja, ki se zrcali v izjavah ameriških državljanov in v pospešeni oborožitvi, ki jo je najavil predsednik Roosevelt. Značilna za ameriško razpoloženje je tudi tesnejša naslonitev Brazilije na Združene države, ker so se diplomatski stiki med Brazilijo in Nemčijo na zadnjem unoru integralistov v Braziliji hudo ohladili.

Poljska zunanja politika kaže v zadnjem času izredno živahnost. Poljski zunanji minister Beck je odpotoval v Bukarešto, da pridobi tudi Romunijo za skupno madžarsko poljsko mejo ter ukinitvev podkarpatoruske avtonomije.

Kaj ie s Palestino?

Dnevno časopisje prinaša dan na dan vesti o številnih mrtvih in ranjenih v Palestini. Za pravilno razumevanje dogodkov v Palestini pa moramo osvetliti ozadje arabskih uporov. To ozadje tvori: Angleži, Arabci, Židje in pred vsem dinamične velesile.

Angleži imajo v Palestini važno vojaško oporišče v zvezi z obrambo Sueškega prekopa, skozi katerega vodi pot v angleške kolonije, v Indijo. V poslednjem času, ko se vodi ogorčena borba za nadoblast v Sredozemskem morju, kar pomeni resno ogražanje angleških kolonij, je postala Palestina še celo važna politična in vojaška točka, ne samo v očeh Anglije, temveč tudi v očeh tistih držav, ki so dobile zadnja leta izreden apetit za kolonije. Tako so prvi nemiri, ki so izbruhnili med Arabci, služili Angležem kot povod za premestitev večjega števila vojaških čet iz Egipta v Palestino, ne da bi padlo to komu posebno v oči. Vse pa kaže, da se Arabci ne dajo kar tako pomiriti. Prvotno majhni nemiri z verskim ozadjem so se tekom let razvili v pravo vstajo, ki je zajela vso Palestino. Angleški policiji in vojaštvu ni preostalo nič drugega, kakor da spreime boj z zelo dobro oboroženo uborniško vojsko, katero oboroženo ljubosumni sovražniki angleške politike. Upor je za arabske množice samoobramba pred popolnim gospodarskim propadom, ali kakor pravijo arabski voditelji umora: **boi proti priseljevanju Židov!** Kako pa je prišlo do naseljevanja Židov v Palestino?

Koncem prejšnjega stoletja je Theodor Herzl osnoval posebno židovsko gibanje Cionizem. Cionizem je ideologija židovskega malomeščanstva in njegove intelektualne mladine, ki je hotelo svoje takozvano židovsko vprašanje rešiti na ta način, da se enostavno izseli v Palestino in organizira tam svojo novo domovino. Do pravega izraza pa je prišla ta cionistična želja šele med svetovno vojno, ko so hoteli Angleži pridobiti židovske denarne mogotce na svojo stran. Takrat je angleški lord Balfour vodil pogajanja z Rothschildom in mu zagotovil angleško pomoč pri osnovanju samostojne židovske države. Leta 1922 je dobila Anglija mandatorsko oblast nad Palestino in v tej dobi se je pričelo prvo večje židovsko priseljevanje v Palestino, ki pa ni šlo tako hitro, kakor so to mislili organizatorji. Židom-bogatašem se je namreč godilo v Evropi dovolj dobro, da bi občutili še kako potrebo po lastni državi neke v Palestini... V Palestino so prihajali večinoma obubožani Židje. Svoja posestva so obdelovali na zadržani podlagi in niso priznali privatne lastnine. O izražanju Arabcev takrat še ni bilo govora. Položaj na se je kmalu izpremenil.

V Evropi so se pričeli javljati prvi znaki gospodarske krize in židje bogataši so pričeli svoj denar spravljati na varno.

je, ki predstavlja stalno nevarnost za Poljsko, v kateri je 5 milijonov Ukrajincev, ki že danes zahtevajo isto, kar imajo njihovi bratje po krvi in jeziku v ČSR. Minister Beck je prinesel za Romune lep načrt, ki ga je predložil tudi kralju Karlu, pri katerem je bil z romunskim zunanjim ministrom v avdienci.

Slovaki in Podkarpatorusi pa skušajo rešiti kar se da. Minister Tiso in drugi slovaški ministri so obiskali Hitlerja in ga skušajo pridobiti za čim manjšo okrnitev narodnega ozemlja. Med tem pa skuša posredovati tudi vodja slovaške avtonomistične stranke Karel Sidor v Varšavi.

Nemčija in Italija sta se izrazili proti madžarsko poljskim skupnim mejam ter se zavzemata za izključno narodnostne meje, po katerih bi prišlo okrog 600.000 Madžarov in 400.000 Slovakov pod Madžarsko. Plebiscit bi se izvedel le v skrajnem slučaju.

Na dnevni red je prišlo sedaj tudi **litavsko vprašanje.**

Nemški in poljski tisk je pričel ostro borbo proti Litvi. Ki baže zatira svoje nemške (kakih 110.000) in poljske narodne manjšine (tudi nekaj nad 100.000). Listi celo že pišejo, da se to vprašanje reši na t. zv. monakovski način.

Združni način življenja v židovskih naselbinah v Palestini se je moral umakniti kapitalističnemu načinu gospodarstva. Tedaj je med Arabci prvič počilo. Židje, ki so prenesli v Palestino svoj kapital, so začeli kupovati od arabskih fevdalcev velike komplekse zemlje, katero so do tedaj imeli v zakupu revni kmetje t. zv. felahi. Seveda so morali sedaj to zemljo felahi zapustiti. Obubožano ljudstvo se je začelo seliti v mesta, po katerih se danes potika desetisoče brezposelnih. V kolikor se je brezposelnost večala, toliko so padle mezde in življenje je postalo za Arabce nezno.

Leta 1929 je izbruhnil verski upor, ki pa je bil verski samo po obliki. Uprli so se lačni in oropani felahi. Nekaj let pozneje so izbruhnile po vseh mestih v Palestini velike delavske stavke. Delavci — Arabci in Židje — so demonstrirali proti imperijalizmu, izrabljanju in »Balfourjevi deklaraciji«. Med tem, ko se je policija borila s stavkujočimi delavci in so padle številne žrtve, so gradili vojaki ob obali Sredozemskega morja nove utrdbe in pristanišča. Angleži dobro vedo, da podpihujejo in oborožujejo vse upore Angležem sovražne sile. In res. Kdor količaj pazno zasleduje poročila o nemirih v Palestini, opazi, da zavzemajo ti nemiri širši in resnejši obseg vedno takrat, kadar se v Evropi rešujejo važna politična vprašanja, pri katerih sodeluje tudi Anglija. Tako je vzplamtel upor v Palestini ob italijanskem pohodu v Abesinijo, nadalje ob izbruhu revolucije v Španiji, višek pa so dosegli nemiri prav zadnje dni, ko se je reševala usoda srednje Evrope...

Zadnja poročila sicer pravijo, da namerava Anglija vse nemire v Palestini energično zatreti. V koliko se ji bo to posrečilo, je še veliko vprašanje. Kajti, četudi uredijo Angleži vsa mednarodna politična vprašanja in zadovoljijo vse tiste evropske sile, ki podpirajo arabske upornike, četudi pristanejo Angleži na pakt štirih velesil: Italije, Nemčije, Francije in Anglije, ki ima kot tretjo točko svojega programa razdelitev kolonij in sirovin, ne bo s tem rešeno vprašanje Palestine. Ne smemo pozabiti, da se Palestina ne bori le za mednarodne interese, ampak tudi za — večji kos kruha!

Češkoslovaška vlada je odpovedala svojo nenapadno pogodbo z Rusijo.

Na ozemlju ČSR so razpustili komunistično stranko. Pri zadnjih parlamentarnih volitvah je ta stranka združila na svoji listi okoli 1 milijon glasov.

Češkoslovaška ministra Fajnor in Parkani sta iz zdravstvenih razlogov odstopila.

Ukrajinci na Poljskem so začeli precej ostro politiko proti poljski vladi. V Przemyslu in v drugih mestih so imeli v nedeljo velike demonstracije proti vladi.

Vprašanje beguncev iz sudetskih krajev še vedno zanima svetovno javnost in se načrti za njih naselitev v svetovnem tisku še vedno na široko obravnavajo; dokončne rešitve še niso našli.

7 dni po svetu

Pred newyorškim federalnim sodiščem se je pričel eden največjih vohunskih procesov v zgodovini Združenih držav. Obtoženih je 18 članov tajnih vohunskih organizacij, od katerih se jih je pa 14 umaknilo in pobegnilo preko meje. Ostalih štirih očita obtožnica, da so izdajali vojaške tajnosti Nemčiji, ki jo proti običajni praksi obtožnica izrecno imenuje. Med vohuni je igrala posebno vlogo tudi ženska Johana Hauptmann, ki je bila uslužbena na prekoceanskem parniku. Ameriški listi poročajo o procesu, v katerega so baže zapletene tudi nekatere uradne osebnosti Tretjega Rajha, z neprekrtnim ogorčenjem.

Na Japonskem se pripravlja totalitarni sistem po vzgledu Nemčije in Italije. Ta strankarski ustroj, ki ga ima danes Japonska, ne odgovarja več težkim političnim in gospodarskim prilikam. V katere je z vojno zabredla Japonska. Politične stranke se bodo morale pristojevoljno raziti.

V Belgiji so imeli občinske volitve, ki so prinesle vladnim demokratskim strankam večino. Izpremembe so le neznatne. Nazadovani so reksisti (belgijski katoliški fašisti) za eno tretjino in Nemcem prijazne stranke; komunisti so nekaj malega napredovali. Tako vsaj poroča bruxelski radio, nemške agencije poročajo o napredku reksistov in o nazadovanju komunistov.

Dr. de la Poma mora iz Belgije oditi, da bi se vrnil v Francijo. V Belgiji se je začela demobilizacija. Nemci so poslali 100.000 rezervistov, ki so jih vpoklicali pred meseci na vojaške vaje, zopet domov.

Angleški frontni bojevniki so odklonili povabilo nemških bojevnikov, češ da današnji čas za tak obisk ne bi bil primeren.

Kemal paša, predsednik in stvaritelj povelje Turčije, je na smrtni postelji. Kljub temu, da mu streže nešteto zdravnikov, ni več upanja na ozdravljenje.

V Braziliji se v zadnjem času zopet opaža tesnejša naslonitev na Združene države, za kar se posebno poteguje narodno politična stranka. Ta usmeritev se razlaga kot protikupek proti »sovražnim vplivom iz Evrope«. Pod temi vplivi razumejo močno nacionalno socialistično propagando, ki se je posebno v zadnjem času baže obrnila proti državnim koristim Brazilije.

Vatikansko glasilo »Osservatore Romano« prinaša ostre kritike o pisanju italijanskih časopisov, ki so v Innitzerjevem primeru črpali samo iz pristranskih nemških virov. V istem glasilu je izšel članek pod naslovom: »Kako čuvajo cerkev v Nemčiji?«. Članek napada nacionalno socialistični režim, ki se ravna po besedah komisarja Bürkla, ki se je baže izrazil, da hoče pokloniti Führerju za rojstni dan Avstrijo brez samostanov.

V Londonu so imeli mirovno zborovanje, na katerem je govoril tudi bivši angleški zunanji minister Eden, ki je noudaril, da v Angliji ni vojnih hujšakcev, da pa je večina naroda prepričana, da se pravi mir ne da ohraniti z grožnjami v senci kanonov. Mir mora sloneti na občutku pravičnosti, ki je v zadnjem času stopil močno v ozadje.

Govor Winstona Churchilla, ki so ga prenašale skoro vse ameriške radiooddaje postaje, je vzbudil po ostrem tonu proti avtoritarnim državam veliko pozornost. Izjavil je, da pomenja monakovski sporazum poraz demokratskih držav, ki pa mora biti poslednji.

Angleška liberalna stranka je izdala manifest, v katerem uvodoma poudarja, da so monakovske zahteve presegle goddesberški sporazum. Vlada je s svojo politiko dosegla samo 1. premirje. 2. predprij Evropi po izdaji. 3. izročitev Srednje Evrope Nemcem. 4. razkroj sil, ki bi branile mir. 5. oslabeitev nemških naprednih sil. 6. izločitev Sovjetske Zveze, ki je bila preje pripravljena skupno z demokratskimi silami braniti mir, a se je zdel umaknila v izolacijo. — Dolžnosti Angležev bi bile: a) ustanovitev vlade, ki bi imela zaupanje angleškega in drugih narodov. b) združitev vseh miroljubnih narodnosti v skupno fronto. c) boj proti vzrokom in povzročiteljem vojne nevarnosti. d) skupno prizadevanje vseh strank za varnost imperija. a pod vlado, ki bo imela zaupanje vseh državljanov. Manifest se končuje s pozivom za mir, svobodo in civilizacijo.

Tedensko zrcalo

Samo dve možnosti?

»Slovenec« piše: Prav v zadnjih dneh so se Hrvatstvom za rešitev tega vprašanja ponudili tisti, ki so doslej na vsa usta tajili, da bi sploh obstojalo. Prepričani smo, da bodo državljani vedeli, kdo je bolj iskren: ali vlada, ki obstoj tega vprašanja priznava, ali tisti, ki se ponujajo, da bi ga reševali, dasi ga ne priznavajo.

Tretje možnosti, »Slovenec« sploh ne predvideva.

Kako je prav za prav s to ljudsko fronto?

»Slovenec« z 20. okt. piše na drugi strani:

»Opoziciji se je pridružila tudi JNS, dr. Topalovičevi »zbirnični socialisti« in pa komunisti, tako, da smo tudi v naši državi dobili ljudsko fronto, toda šele potem, ko je v vseh ostalih evropskih državah doživela popoln polom.«

Na isti strani pa objavlja pod »Čudne vesti o delitvi Litve« tole opombo:

»Gornjo vest smo objavili iz časnikarske dolžnosti, toda bralce opozarjamo, da izhaja iz dveh francoskih ljudskofrontaških listov, ki že od nekdaj slovita po nepoučenosti in po hujškajocih namelih.«

Molitev za sovražnike

V zadnji »Nedelji« beremo: »Za sovražnike, strnjene pod zastavo satanovo, hočemo moliti; to pa ne le zaradi jezuseve zapovedi, marveč tudi zato, ker se nam morajo sovražniki, ki služijo takemu trinogu, smiliti. Tisoči so vredni usmiljenja; vzrastli so sredi novodobnega poganstva; v zmedbi pojmov in predsodkov niso vedeli, kam, dokler jih ni surova sila zagnala v sovražni tabor pod Luciferjevo zastavo.« — Ničesar si ne moremo želeli, kakor da bi ta lepa uvidevnost in ponižnost postala geslo tudi tam, kjer se tako radi sklicujejo na krščanska načela. Toda, če človek čita tak časnik, si pač ne more misliti, da je njegov pisec, preden je pomolil pero v črnilo, pomolil za sovražnika.

Svetovnopolitični problem:

kdo se je komu ponujal

Volilna borba se je že začela. Po časopisih so že cele strani z naslovom »Volilno gibanje«. Trenutno je najostrejša debata okoli sporazuma med združeno opozicijo in JNS. Z najbolj precizno točnostjo doganjajo nekateri listi, ali se je JNS ponudila združeni opoziciji, ali pa je združena opozicija povabila JNS. O tem vprašanju se pišejo cele kolone z najboljšimi zolčnimi zbadljivkami, kakor da bi šlo najmanj za odločitev, kdo je začel svetovno vojno in kdo je vojni krivec. Včasih ima človek vtis, da na primer »Slovenec« nikakor ni prav, da zapušča JNS svoj unitaristični program, kakor da bi bila njegova iskrena želja, da bi ostala JNS kar se da unitaristična, ne upošteva pa, da so glavni unitaristi iz JNS že prestopili v JRZ, ki je visoko dvignila prapor narodnega in državnega edinstva.

V zagovor cenzurnega odbora! Pesmi pesnika in odbornika cenzurnega odbora za gledališče v Mariboru Franca Borka, ki smo jih priobčili v zadnji številki »Edinosti«, so vzbudile med prijatelji našega gledališča zaslužen pozornost. Med nekaterimi čitatelji je sicer nastalo mnenje, da si cenzurni odbor ni povsem edin in da ne zagovarja soglasno istih umetniških načel in literarnega okusa kakor njegov član Fr. Borko. To podtikanje moramo odločno odkloniti in vzeti cenzurni odbor v zaščito Umetniškega razpisa cenzurnega odbora se da na srečo še dokaj točno ugotoviti, saj ga njegovi člani ne skrivajo. Prva pesem, ki smo jo zadnjič objavili, je izšla v reviji »Naš dom«, ki jo urejuje sam predsednik cenzurnega odbora dr. Sušnik in jo moramo zato smatrati kot nekako seveda neoficialno glasilo tega cenzurnega odbora. saj priobčuje v njem svoje pesniške prispevke tudi drugi član tega odbora dr. Dornik. Prepričani smo, da urednik dr. Sušnik ne bi objavil pesmi Fr. Borka, če se z literarnim okusom našega pesnika ne bi strinjal in če se ne bi solidariziral z njegovim umetniškim nazorom.

Več dejanskega krščanstva

in nikdo ne bi stradal kruha!

Za svoje preživljanje človek ne rabi mnogo. Zdrav človek sicer rad je in tudi je, kar dobi. Košček kruha, kepo žganec, kos mesa, primerno in dostojno porčijo prikuhe — za vsakdanje življenje pač dovolj. Ali naš svet je žal tako urejen, da tisti, ki imajo zdrave zobe in dober želodec, ne morejo niti zobem niti želodcu nuditi potrebnega dela, ker nimajo. Žive v pomanjkanju, rodili so se vanj in izgleda, da kljub naporom, neutrudljivemu delu in volji do življenja do smrti ne bodo zapustili njegovega objekta. Žalostna resnica: Na tisoče, na milijone ljudi strada ravno radi tega, ker jih je »usoda« postavila v ta svet s to nepotrebno »dediščino«.

Nasprotno pa o ogromna manjšina uživa, kolikor more. Res se je tu včasih narava poigrala, ko je bogatine udarila z boleznijo. Bolezni sitosti domujejo predvsem v bogatih hišah. Človek, ki ima vse, razen ptičjega mleka, pa mora uživati — po dijeti, morebiti nezabeljen riž... Žalostna usoda, ki je ni nikomur privoščiti in od katere tudi revež, ki bi mu med pečenko in navadnimi zabeljenimi žganci ne bilo treba mnogo izbirati, ni morda dosti ali nič. Takšna »tolažba« nikomur ne služi, jalova je in se z njo ne bomo mnogo bavili. Vsem privoščimo vse najboljše, revežem, da ne bi gladovali, sitim, da ne bi boleli — želja vsakega

dobrega človeka pa bodi še višja: Da bi ves svet zajel val najbitnejšega krščanskega življenja!

Ni lepšega nauka v življenju od krščanstva, če ga osvoji človek z dušo in telesom! Da bi zaživel v vseh nas živi Kristus, tisti Kristus, ki se je za vse ljudi dal križati, pa ne bi bilo niti vojne niti njih posledic, strašnih posledic, kakršne preživljajo vsi kontinenti v največjih težavah in bridkostih. In tudi v posameznih družinah malih ljudi bi ne bilo tega stranskega stanja, te obupne negotovosti, ki očetom ne pusti spati, materam od skrbi stara obraz, otrok pa hira v nezadostno rast, vsrkajoč vase v najnežnejših letih kal preranega hiranja.

Priznati pa je treba tole: V malih ljudeh, v teh obubožanih, ponižanih in žaljenih, živi in prebiva pravi krščanski čut. Trpljenje, trpljenje so glavne odlike krščanskega življenja. Ta mali človek, ki ga »veliki« tirajo v propast, je tisti usmiljeni Samarijan, ki svojega bližnjega ne bo nikoli pustil ob cesti crkavati. In ki bo čuval tudi »velikega«, ko bo le-ta v nesreči.

Če bi vsakdo pomislil samo na to, da rabi za svoje življenje le kepo živeža, s seboj po smrti pa ne bo mogel vzeti ničesar, bi bilo življenje lepo. Tudi roparskih vojen ne bi nihče nikoli uprizorjal! In vsi bi imeli zadosti jesti!

Zadovoljen narod — temelj drž. trdnosti!

Delovno ljudstvo, t. j. tisti ljudje, ki si z delom rok ali glave zares služijo svoj vsakdanji kruh, se oglašajo od časa do časa s kakimi skromnimi zahtevami, s katerimi si želijo izboljšati vsaj nekoliko svoj neugodni življenjski položaj. Te skromne zahteve so zares skromne: nekoliko manj draginje, nekoliko več zasluga, vsaj toliko, da ne bi bilo treba stradati. Če pogledamo v zakulisje življenja našega preprostega ljudstva, ali vidimo kje in kod vsaj malo udobnosti? Nad slabim življenjem in stradežem vlada še grozna skrb radi dolgov, ki jih ta uboga večina ne more poplačati pač iz preprostega razloga, ker ni nikjer najti primernih in zadostnih dohodkov. Vsako delo je slabo plačano in še pri tako pridni zaposlitvi pridni delavec komaj toliko zasluži, da si lahko preskrbi najvažnejše življenjske potrebščine. Ker na to vrste naših gmotno prav dobro podprtih »idealstov« in »delavcev za narod« malokdaj mislijo, da ljudstvo, s slovenskim kmetičem na čelu, dobesedno strada, zato jim ne gre in ne gre v glavo, da je ta »sloj« naroda za njih navdušene govorance in bobnarske narodne frazarije tako malo navdušen, hladen za vsak bodisi slovenski, samoslovenski ali jugoslo-

venarski pokret in ob vsakem kričnem pojavu na oni strani meje nenavadno pozoren, kot da prihaja od bogve katere neznane strani rešitev in izboljšanje položaja. Tako se je marsikdo navadil namesto poslušati prisluhniti vsemu prepovedanemu, s čimer »idealste« in »rodoljube« z udobnimi vampeki prav upravičeno oprijema groza. Naš mali človek, kamor spada pretežna večina Slovencev, stoji sam samcat na cesti brez zadostne orientacije in tako rekoč z neko srditostjo, iz katere sije prezir do vsakega nepotrebnega govoričenja, ako ni podprto z dejansko dejavnostjo. Če smo prišli do takega nizkega stanja, da vsako drobtino in drobničje obešamo na veliki zvon kot nezasišeno pridobitev za celokupni narod, je odveč računati na zadovoljnost narodovo. Če se nam je posrečilo doseči na kakšni gimnaziji recimo en razred hum., mar je to za narod, za delovno ljudstvo, za skupnost, kak poseben — uspeh? To je čisto navaden upravni akt, s katerim se ljudstvu ni pomagalo. Pač pa gre za sistem — gre za krščansko ljubezen do bližnjega pri vseh, ki nočejo videti dejanskega stanja. A tu vidimo in zadenemo na problem državne trdnosti!

Počkov iz A. Radičevega »Doma« 1901:

Kupljeni volivni glasovi

Tudi vi ste gotovo že slišali, da je ta ali oni prodal svoj »glas«, t. j. da je pri volitvah poslancev dal svoj glas tistemu, ki mu je za to kaj plačal.

Tega je bilo povsod po svetu, zlasti pa so bile na glasu volitve v Ogrski: tamkaj niso samo pili in kadili, nego so prejemale tudi mastno plačo na račun bodočega poslanca. Naposled so Madžari, ki edini imajo besedo v Ogrski, sami spoznali, da tako ne gre več. Zato so v skupščini sklenili zakon, da pri volitvah ne smejo več napajati in mititi volivcev, t. j. plačevati glasove.

Pa kaj se je zgodilo? — Nedavno so razpustili ogrsko skupščino in bodo kmalu nove volitve. Poslanci že hodijo v svoje okraje, govorijo narodu in ga zopet pozivajo v borbo. Toda na veliko čudo madžarske gospode narod malo mara za te govore: ni več gulaža ne pečenke, ni piva ne cigar, ni petakov ne desetakov! Tako pišejo madžarske novine in jaz verjamem, da je tako.

Pa pustimo Madžare in Ogrsko, dasi je tudi tam na stotine tisočev Hrvatov! Poglejmo na to stran Drave: tudi tukaj vidiš marsikaj pri volitvah. V banski Hrvatski bodo kmalu zopet volitve, kdaj v prihodnji pomladi. Že zdaj obetajo ceste, mostove, železnice, — zlate gore. Madžaroni in njihovi ljudje se volivcem prikupljajo in bodo marsikoga vlovili. Vlovi in pridobil ga bodo, da jim pomore...? Narodu in sam sebi! Pa tako mora biti in tako bo, dokler bo narod v

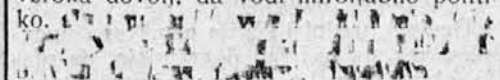
Nemška vojna prehranitvena proizvodnja

Po nemških in svetovnih listih se je v zadnjem času večkrat obravnavalo vprašanje nemške prehrane v slučaju vojne. Nemški politiki zatrjujejo, da se Nemčiji ni bati blokade, ker sama proizvaja dovolj žita za svojo prehrano. V preteklem letu jim že ni bilo treba več uvažati žita. Toda ta izjava drži samo deloma. Res je sicer, da je žitna proizvodnja za prehrano zadostovala, ampak le zato, ker je bilo v Nemčiji strogo prepovedano dajati rž živini. Za živino pa so morali uvažati koruzo iz inozemstva. (V preteklem letu tri milijone ton!)

Strokovnjaki zatrjujejo, da lahko proizvodi Nemčija v mirnem času do 80 odstotkov živil, ki jih potrebuje. V vojni mora to število radi pomanjkanja delovnih sil in umetnih gnojil ter radi težavnega blagovnega transporta pasti vsaj za 20 odstotkov. V vojni bi Nemčija krila torej le 60 odstotkov svoje prehranitvene potrebe.

Letošnja žetev prinaša Nemčiji okrog 27 milijonov ton. Še vedno za en milijon ton manj kakor žetev leta 1914, ko Nemčija še ni imela 75 milijonov, ampak le 66 milijonov prebivalcev, torej pride na vsakega prebivalca 15 odstotkov manj kakor leta 1914.

Tudi nemške zaloge žita niso posebno obilne, kajti če bi bila Nemčija na svetovnem tržišču res kupila toliko žita, kakor se rado noudaria, bi cene žitu ne bile padle, ampak bi bile narasle.

Iz vsega tega je videti, da ima Nemčija vzroka dovolj, da vodi miroljubno politiko.

Nemci v Jugoslaviji

»Deutsches Volksblatt« od 9. oktobra piše v spominskem članku ob četrtni obletnici smrti našega pokojnega kralja med drugim:

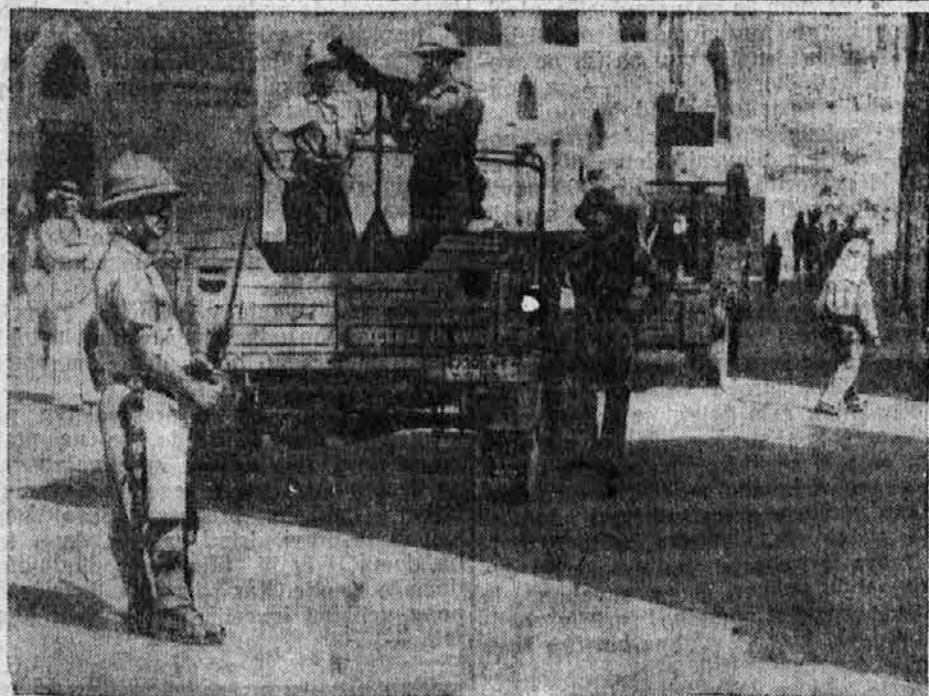
»Mi nemški ljudje, ki smo bili v tej državi prevzeti in rojeni, smo našli v Jugoslaviji drugo domovino, v kateri moramo in hočemo razvijati svojo ljudsko samobitnost, izbrali smo si obliko in okvir, v katerih menimo, da smo se najbolj spravili v sklad svojo zvestobo do naroda in države. Prepričani smo, da bo prišlo odgovorno vodstvo države našim upravičenim željam nasproti in želeli bi si, da bi nam še nadalje ohranilo tisto zaupanje, ki nam ga je doslej izkazovalo. Naše besede niso zahrbtnje in naša dejanja brez zlih namer. Povsod na svetu ima nemška zvestoba, nemška odkritost svoj dobri zvok.«

Članek se konča z besedami: »Wir hüten Jugoslawien« (Čuvamo Jugoslavijo!).

□ V Argentini imajo visoke davke na vinsko trto. Že leta 1934 so uvedli v Argentini posebne davke na vinsko trto, češ, da je svetovna proizvodnja vina previsoka. Letos so ta zakon zopet podaljšali. Davek znaša 1000 pezov (18800 din) na obdelan ha.

□ Preko 300.000 prebivalcev, večji del sudetskih Nemcev se je umaknilo pred nemškimi četami, ki so vkorakale v sudetsko ozemlje. Ostali so Hitlerja, ki je prišel v največja sudetska mesta navdušeno in s cvetjem pozdravili. Ko je neka roža ranila Führerja, so obsipavanje s cvetjem prepovedali.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Slika iz Palestine. Angleški motorizirani oddelki se vozijo skozi arabske četrti in iščejo arabske voditelje ter orožje. Upor proti Angličem v Palestini je zavzel že tak obseg, da so Angličji prisiljeni poslušati se najostrejših varnostnih ukrepov.

Gospodarstvo

Naši gospodarski odnošaji do Nemčije

Jugoslavija je izgubila v razmeroma kratkem času dve važni tržišči, namreč avstrijsko in češkoslovaško. Češka je namreč doslej uvažala naše poljedelske pridelke, ker jih je potrebovala za agrarno pasivne sudetske predele. Odslej pa to ne bo več potrebno, kajti češko poljedelstvo gospodarstvo je za okrnjeno ozemlje itak dovolj produktivno.

Radi teh dveh izgub naša izvozna trgovina močno trpi, kajti sedaj bomo še bolj navezani na nemško tržišče. To je za nas zelo slabo, ker nam diktira izvozne in uvozne cene Nemčiji, ki je za enkrat skoraj edini kupec naših najvažnejših izvoznih predmetov. S to povečano odvisnostjo se bodo še povečale slabe strani, ki so značilne za našo izvozno trgovino z Nemčijo. Te slabe strani so v tem, da ne moremo svobodno določiti prodajnih cen, pa tudi ne postavljati protivrednosti za blago. Nemčija nam bo mogla odslej še ostreje diktirati cene preko svojih »deviznih dovoljenj«, ki stvarno predstavljajo že odmerjene cene, ki jih določajo oblasti, ozirajoč se seveda na devizne interese in na koristi uvoznikov. Pri tem pa je nemški oblastim popolnoma vseeno, kakšne so resnične tržne razmere in kakšne so produkcijske prilike v izvozni zemlji. Odvisnost inozemskega prodajalca od nemškega tržišča je do skrajnosti izrabljena.

Devizni predpisi ščitijo nemškega uvoznika, ker mu načelno dovoljujejo, da plača blago šele, ko je že uvoženo. Dovoljenja za predhodno izplačevanje so le redka! Tako je jasno, da uvoznik ne riskira, kajti ni mu potreben kapital.

Radi tega deviznega prometa se je v prejšnjih letih kopičil nemški dolg pri nas in je narasel na okroglo 400 milijonov dinarjev. Ta dolg stoji že nekaj let in se nikamor ne gane; nasprotno, celo povečuje se.

Kljub temu, da nam drugi dolguje, moramo biti zadovoljni, če odpeljejo od nas rudne surovine in poljedelske pridelke. Teh poslednjih pa uvaža Nemčija iz Jugoslavije vedno manj, kajti z avtarkijo je zbila potrebo uvoza agrarnih produktov za okroglo 20 odstotkov. Tako postaja Nemčija prav za prav vedno slabši konzument našega poljedelskega gospodarstva. Pa četudi bi se odjem agrarnih produktov povečal, bi to še vedno ne pome-

nilo izhoda iz naše agrarne krize, kajti naše poljedelstvo gospodarstvo potrebuje denarja, ne pa strojev za industrijo, s katerimi nam Nemčija pretežno plačuje izvoženo blago.

Kakor je sedanje stanje, moramo vzeti na račun dolga od Nemčije prav vse in po vsakršni ceni. Kratak pregled tega, kar moramo iz Nemčije uvažati, nam bo povedal marsikaj. Tako je bilo letos uvažano sledeče: volneno predivo, predelano in napolpredelano železo (!), žice, cevi, tračnice, železniški material, plugi, vijaki, žebli, svilen predivo, olja, parafin, nepredelane kože, steklo, premog vseh vrst, bakrena galica, izdelki iz bakra, prevozna sredstva, porcelan, papir, izdelki iz lesa itd. V prvi polovici letošnjega leta je bilo v celotni količini uvoženega blaga 21,7% industrijskih strojev, kar pomeni ogromen porast napram 16,1% v celotnem letu 1937.

Le v glavnem navedeno uvažano blago nam kaže, kako smo od Nemčije odvisni, kajti vsi ti izdelki so nam potrebni za našo industrijo in za našo kmetijsko proizvodnjo.

Kakšno nesorazmerje vlada med uvozom in izvozom v naši trgovini z Nemčijo, nam najbolje drastično prikazujejo številke iz leta 1937. Takrat smo poslali v Nemčijo za 3 milijarde mark (45 milijard dinarjev) rudnih in drugih surovin ter poljedelskih pridelkov, pripeljali smo pa k nam za 20 milijard mark industrijskih izdelkov. Torej razmerje 1 proti 6. Ker pa po sedanjih pogodb nimamo uvoznih ugodnosti kot jih imajo nemški izvozniki, moramo plačevati skoraj vse uvoženo blago — na račun dolga ga pride malo — sproti. Ker pa nimamo deviz in ne zlata, moramo dajati za 1 kg strojev 20 kg rud in podobnega!

Vse navedeno vpije po temeljiti preureditvi trgovine med Jugoslavijo in Nemčijo. Pred kratkim je bil pri nas nemški gospodarski minister dr. Funk. Ob tej priliki so listi poročali, da gre za ureditev trgovinske pogodbe. Koliko uspeha bo rodil ta obisk, to je vprašanje bodočnosti. **Er.**

Vzroki izseljevanja podeželskega prebivalstva

Na vsem bivšem štajerskem ozemlju — od najsevernejšega predela Kozjaka, preko Pohorja, Haloz, Slovenskih gor, vse do prekmurske ravnine — najdete kraje, kjer je zemlja ali slabo obdelana ali pa kmetje sploh opuščajo obdelovanje. V občini Mestni vrh pri Ptujju je bilo v predvojnih letih desetkrat več goric kakor je danes. Sadno drevje, ki so ga nasadili po opuščenih predelih, rodi bolj slabo; kajti svet tam je peščen in bi rabilo drevje posebno nego. Krma pa po hribovitem svetu slabo uspeva; če so sušna leta, kosijo sploh samo enkrat. Ponekod nimajo kmetje veselja do intenzivnega obdelovanja zemlje, ker se tako obdelovanje ne splača. Za pridelke se dobi premalo, ali pa sploh ne gredo v denar. Zato pridelajo kmetje ponekod edino toliko, kolikor potrebujejo za dom in za najnujnejša plačila. Na eni strani tarnajo, da ni dobiti ljudi za delo, na drugi strani pa jih ne morejo najemati, ker ni denarja — za poljske pridelke se tako malo dobi.

K tej splošni podobli je še treba povedati, da ima Slovenija letno 9000 več ljudi, ki ustvarijo vsako leto 3000 novih gospodinjstev. To se pravi, da si morajo vsi ti ljudje na istem prostoru ustvariti svoje pogoje za življenje. In še nekaj: treba je vedeti, da so se v povojnih letih — če ostanemo samo pri kmečkem prebivalstvu, ki tvori večino našega prebivalstva — gospodarstva, predvsem večja, močno racionalizirala. Veleposestnik, posestnik, kmet, celo želar, ne mlati več s cepci, ampak s strojem: če ga nima, si ga najame. S stroji se žito nonreje omlati in z manj delovnimi močmi. Zraven vsega tega gonijo v precizni meri mlatilnice že vodna sila, elektrika, motorji, živali. Znova je treba na vasi zato manj delovnih moči. Primer, ki ga navajamo, je samo eden izmed mnogih. Isto je v gozdnih predelih, kjer se mahne kmečke žage umikajo lesni industriji.

Res je, da se je v teh povojnih letih močno razvila industrija, ali to je znosilo komaj dobro tretjino vsega odvisnega prebivalstva.

Ugotovljena dejstva nazorno prikazujejo, kje so bistveni vzroki izseljevanja iz bivšega štajerskega ozemlja, kar se pa da seveda raztegniti tudi na vso Slovenijo. Vključno vsem pridigam o agrarni državi je tu treba pokazati na križca nesorazmerja, ki povedo sama več, ko vse fraze. V Bolgariji porabi povprečno vsak Bolgar 207 kg pšenice na leto, Jugoslovčan samo 112 kg; sladkorja porabi Poljak letno 58,2 kg, Jugoslovčan komaj 5,5 kg. Po evropski in deloma tudi po svetovnih statistikah smo država, ki je, kar se tiče prehranjevanja, na eni najnižjih stopenj.

Pred vojno so pisali jeremijade, če se je naše podeželsko ljudstvo izseljevalo v Ameriko. Izhajale so povesti, kjer so avtorji navajali za vzroke izseljevanja ne-hvaležnost do rodne grude in do staršev.

Resnica je pa ležala vse kje drugje; ležala je tam, kjer je treba iskati vzrok vseh takih, rekel bi skoraj masovnih gibanj prebivalstva, kakor se godi pri nas — v gospodarskih prilikah: zemlja ni mogla preživljati vsega našega prebivalstva in ga tudi ne more. Velik del prebivalstva na bivšem štajerskem životari, kar se pravi, da ne pridelata toliko, kolikor bi moral za normalno in zdravo življenje uporabiti.

Zato izseljevanje v Nemčijo, Francijo. Naš človek bo odhajal tja vedno in toliko časa, dokler mu bodo delo tam plačali bolje kakor doma.

Obdržati ta odvišek prebivalstva priklenjen na domačo grudo, se ne pravi, pisati proti izseljevanju in navajati razne kvarne posledice takega izseljevanja v tujino — mislim predvsem sezonskega, ampak se pravi, delati na tem, da je treba doma dvigniti predvsem plodovitost domače zemlje. Kar se pa da doseči edino z velikimi investicijami novega kapitala —

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošlele svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

Povsod preveč pšenice

Letos je pšenica skoraj po vsem svetu izredno dobro obrodila in cenijo, da je pridelok za 10 do 15% večji kot lanski, ki tudi ni bil slab in je vse poljedelce več ali manj popolnoma zadovoljil. Sedaj, ko je žetev v vseh državah končana, so na razpolago zaključne številke o izidu letine.

Na severni poluti zemlje so pridelali letos okroglo 105 milijonov ton, pri čemer pa kot vedno manjkajo podatki iz Rusije in Kitajske. Po vsem svetu, torej vseh južno poluto, znaša pridelok nekako 142 milijonov ton pšenice. Če se vpoštevata, da je že lanska letina precej presežala potrebo in je v silosih na razpolago še zelo mnogo lanske pšenice, potem je razumljivo, da se letos gibljejo cene zelo nizko. Kadar je letina dobra, je je kmet vesel, če potrebuje žito več ali manj le zase. Če pa mora prodati, potem je božjega blagoslova manj vesel, ker cene močno nazadujejo. Dostikrat je nazadovanje cen večje kot prirastek v letini, tako da poljedelec manj izrži, čeprav je več pridelal.

Zadnja leta so se jeli veletrgovci in tudi producenti raznih pridelkov združevati v karte ali druge organizacije, ki imajo namen, da se z raznimi ukrepi dvignejo ali vsaj ustalijo cene na gotovi višini. Pri tem igrajo veliko vlogo stremiljenja po zmanjšanju produkcije. Da se zmanjšajo zaloge in s tem popravijo cene, se uničujejo ogromne množine blaga. Posebno velja to za kavo, ki so jo zadnja leta sežgali na milijone vreč. Lastnik plantaže je na primer sežgal 10% kavininega pridelka prejšnjega leta, zato pa so se cene povisale za 15%, ker so postale zaloge pičle. Farmar ali veletrgovec je pri tem le zaslužil, ni pa pomislil, da bi se dala kava uporabiti bolj koristno, n. pr., da bi jo dali revnim zastojni, ker si je ne morejo kupiti, tudi če je še tako poceni. S takim postopanjem bi se iznebili blaga, cene bi se kljub temu povisale, farmar in špekulant pa bi storila dobro delo.

Tudi pšenice je bilo zadnja leta po nekod sežgane zelo mnogo, ali pa so jo kratkomaletno vrgli v morje.

Sedaj so posegli špekulanti po drugem sredstvu. Z vsemi silami delajo na tem, da pristopijo k njihovemu kartelu vse države, tudi one, ki so doslej stale ob strani. Akcija stremi za tem, da se zmanjša površina posejane zemlje in tako znižajo pridelok, da bi se dosegle boljše cene. Merodajno za ta korak je dejstvo, da so začele cene pšenice zopet naglo padati. Ko je pred nekaj tedni viselo v zraku vprašanje, ali bo vojna ali ne, in so se skoraj vse države mrzlično pripravljale na krvavi ples, sta vojaštvo in špekulacija kupila ogromne množine žita in moke. Ko pa so v Monakovem uredili češkoslovaško vprašanje brez vojne in se je videlo, da se je špekulacija urezala, so cene žitu jelo zopet drčati navzdol.

V vseh državah, ki pridelujejo velike množine žita, predvsem pšenice, se sedaj bavijo z mislijo, zmanjšati produkcijo, da dosežejo boljše cene. V glavnem velja to za Zedinjene države, Kanado in Argentino, ki so se sedaj že skoraj popolnoma zedinile in se že delajo načrti na razdelitvi pridelovalnih kontingentov. Seveda bo šibkejši tudi tu udarjen, kakor je to v politiki in diplomaciji, in bodo nemara male države morale razmeroma bolj omejiti produkcijo kot velike.

Nekatere države pa se tej akciji protl-

vijo, ker računajo s tem, da je Monakovo le epizoda in da se ne bodo dali vsi mednarodni spori tako lahko poravnati kot v zadnjem tednu septembra. **Er.**

Naše tržišče in cene

Sadje: Čeprav je zunanje politična napetost že popustila in je zopet mogoče izvažati, je trgovina s sadjem bolj mlačna, ker je radi trgatve malo časa. Kanadka se je prodajala po 3 din kg, za posebno velike in lepe komade so ponujali po 3,30 din, a je kmečje niso prodali, ker je pričakovati, da se bodo cene dvignile.

Les: Stanje na lesnem tržišču se ni toliko popravilo, kakor so nekateri po priključitvi Avstrije v Nemčijo napovedovali. Še vedno ena petina lesnih obratov stoji. Le na domačem trgu je postala trgovina nekoliko bolj živahna. Nemčija kupuje še vedno kljub političnim nasprotnim ves mehki les od Rusije, od nas pa kupuje samo trd les za svojo oborožitev (puška kopita itd.).

Hmelj: Cene neizpremenjene: 28—32 din kilogram.

Živali: voli 4—6,25 din kg, telice 3—5,50 din, krave 2—4,5 din, teleta 4—7 din, plemenški bik 5—6 din.

Svinje: šeparji 10—11 din, pršutarji 9 din. (Cene za govejo živino in za svinje so veljale, dokler se ni ponovno pojavila svinjaka in parkljevka ki v nekaterih krajih zopet onemogoča vsako trgovino.)

Podrobna prodaja: Meso: govedina 6 do 12 din, goveje salo 15—16, svinjsko meso 13—18, slanina 14—15, jeta 8—12, rebra 10—12, zajec 13—14 din za kg. — Zelenjava: krompir kg 0,60—1,25 din, čebula 2—4, česen 4—7, kislota zelje 3, kislota repa 2, hren 8—9, paradižnik 4 din, zelje komad 0,50—2 din, 2—3 komade repe 1, kumare komad 0,50—1, 8—15 komadov zelene paprike 1 din, karfiola 1—8, ohrovt 0,50—1,50, zelena 0,50—2,50 buča 0,50—2, šopek peteršilja 0,50—1, glavna solata komad 0,50—1,50, endivija kom. 0,25—1 din, kup motovilca, radiča, špinaca in fižola v stroju 1 din, por komad 0,25 do 1 din, kup vrtnega korenja 0,50—1 din, 2—3 kolerabe 1 din. — Sadje: jabolka 2—6 din, hruške 6—10, sive 8—9, breskve 4—8, grozdje 3—8, celi orehi 10, luščeni 32, kostanj 3—4 din za kg, liter 2 din, pečeni kostanj liter 6 din. — Žito: pšenica 1,75—2 din, rž 1,50—1,75, ječmen 1,25—1,50, koruza 1,50—1,75, oves 1, prosa 1,25 do 1,50, ajda 1,50, fižol 1,50—2,50 din kg. — Mlečni izdelki: smetana 7,50—12 din kg, mleko liter 1,50—2 din, surovo maslo kg 24, čajno 28—32, domači sir 8—10 din kg; jajca komad 70 par. — Perutnina: kokoš 18—25 din, par piščancev 20—50, gos 30—40, puran 30—50, raca 12—18 din. — Krma: sladko seno 0,70—0,80 din, kislota seno 0,50, otava 0,70 din za kg.

SEJMI

- 23. oktobra: v Maria Gradcu, Laškem.
- 24. oktobra: v Krškem, Dol. Logatcu, Središču, Velenju.
- 25. oktobra: v Novem mestu, Ormožu, Mariboru, Ljutomeru, Lembergu, Dol. Lendavi.
- 26. oktobra: v Celju, Ptujju, Trbovljah, Vidmu na Savi.
- 27. oktobra: v St. Rupertu, Turnišču, Križevcih, Martiancih.
- 28. oktobra: v Mokronogu, Ložu, Radovljici, Mariboru, Dolnji Lendavi, Žužemberku, Gornjem gradu, Korčicah, Muti, Sov. Bistrici, Sv. Juriju-Celju trg.
- 29. oktobra: v Brežicah, Celju, Trbovljah.

Prevarili so se!

Nevarnost vojne, ki je pretekla dni grozila vsej Evropi, so seveda izrabili v svoje umazane namene tudi špekulanti z denarjem. Tako so ti špekulanti nakupili ogromne množine žita, ki bi ga v slučaju vojne drago prodajali in mastno zaslužili. Sedaj pa jim je ta dobiček odplaval po vodi, izgubili so še svoje premoženje, ker so žito kupovali po precej visokih cenah.

Opozorilo lesnim izvoznikom

Ministrstvo za trgovino in industrijo je izdalo za vse izvoznike lesa v Nemčijo naslednje opozorilo:

Na podlagi določil, ki jih vsebuje protokol nemško-jugoslovanskega gozdno-lesnega odbora z dne 27. avgusta, so objavile nemške oblasti 21. septembra naredbo, po kateri so nemški uvozniki lesa iz Jugoslavije dolžni:

1. da takoj po sklenitvi kupoprodajne pogodbe z jugoslovanskimi prodajalci zaprosijo za podelitev potrebnega nemškega deviznega dovoljenja,
2. da takoj po vložitvi te prošnje obvestijo jugoslovanskega prodajalca, da je prošnja vložena in
3. da o prejeti rešitvi brezpogojno takoj obvestijo jugoslovanskega izvoznika.

V zvezi s to naredbo nemške vlade ter na podlagi sklepov, ki sta jih sprejela nemško-jugoslovanski gozdno-lesni odbor v Crikvenici v septembru t. l. ter Stokovni odbor za gozdne proizvode v Beogradu na svoji seji z dne 7. oktobra t. l. se obveščajo vsi lesni izvozniki, da morajo brezpogojno prijaviti Zavodu za pospeševanje zunanje trgovine vse one sklepe o lesnih kupčijah z Nemčijo, za katere v roku štirih tednov po sklenitvi kupčije niso prejeli od nemškega kupca ob-

vestila o rešitvi vložene prošnje za dodelitev deviznega dovoljenja.

Ta prijava mora vsebovati natančno ime in naslov jugoslovanskega prodajalca in nemškega kupca, datum, ko je bila kupčija sklenjena, vrsto in količino lesa, dogovorjeno ceno ter pogoje dobave in plačila. Prijava vseh teh podatkov se more nadomestiti tudi s prepisom originalne pogodbe. Posebej pa je treba navesti, če je nemška firma zadostila obveznostim po točki 1. in 2. in kdaj je v Nemčiji vložila prošnjo za devizno dovoljenje.

Ta naredba se nanaša na vse vrste okroglega, tesanega in rezanega lesa, ko tudi na furnirje in vezane plošče ter velja za vse pogodbe, ki so bile sklenjene po 1. oktobru 1938.

Vsi onizvozniki, ki ne bi postopali po tem navodilu, izgube pravico na zaščito svojih interesov pri izvozu v Nemčijo po naših pristojnih ustanovah ter so v nevarnosti, da bodo imeli škodo pri svojih kupčijah z nemškimi uvozniki firmami.

Vse prijave, o katerih je bilo govora, se morajo poslati priporočeno na naslov Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine, odsek za lesne proizvode, Beograd, Ratnički dom. (Trg. list.)

Kulturna obzorja

Razstava slovenske knjige

Nashe dvajsetletno kulturno delo ni tako zelo skromno kakor se največkrat dozdeva. Zadnja dva decenija sicer v marsikaterem pogledu nista pokazala relativnega porasta, vendar v slovenski kulturi kljub oviram unitarističnih tendenc in kljub ozkemu krogu odjemalcev opazamo nagel in dovolj bogat razvoj. To plodovito dejstvo je znak življenske sile naroda, ki ga njegov politični položaj sili k nenehnemu stremljenju, utemeljenem v hotenju po obdržanju vseh narodnostnih prvin. Hkratu pa je dokaz izredno razgibanih let, ki niso enotno usmerjena, temveč so v goščavi problematik šele začela iskati pot k ravnovesju duhovnega življenja. Obema činiteljema, ki sta pospešila povoini slovenski kulturni razvoj, se pridružuje še tretji, namreč potreba. Slovenski človek, ki po prevratu vsaj načelno ni trebal izrabljati svojih energij v narodnostnih bojih in proti čedalje močnejšemu germanskemu kulturnemu vplivu, je sedaj mogel svoje duševne sile izliti v produktivnem delu. Svoboden je torej dobil priliko, da izpolni vrzeli, ki so nastale v vseh slovenskih kulturnih področjih v dobi germanizacijskih smotrov zadnjih avstrijskih desetletij. In priznati moramo, da so vsi navedeni činitelji uspešno vplivali na slovensko knjižno produkcijo, katero nam odlično prikazuje pred nekaj dnevi odprta velika razstava slovenske knjige v ljubljanskem Trgskem domu.

Vzorno in okusno so zastopane vprav vse panoge. Mnogo zanimanja in estetskega užitka nudi zlasti bibliofilski oddelki, ki ga je uredila dr. Silva Trdinova in ki dokazuje velik smisel za knjižno arhitekturo (Maleš, Gradnik in dr.). Dalje je pomemben rokopisni oddelki (uredila dr. Marja Borštnikova), ki seveda še ni popoln in prav živo zahteva za bodočnost smotno zbiranje rokopisov, ki so čisto zelo potrebni vodniki v duševni svet stvariteljskega človeka. Zelo bogat je oddelki za poezije, ki priča o veliki delavnosti naših pesnikov; kajpada niso vse zbirke kvalitativne, temveč mnogokrat le nerodni poizkusi. Vendar to ne moti, kajti noben produkt ni brez vrednosti, in ker med mnogimi razstavljenimi knjigami izstopa lepa vrsta pomembnih pesnikov, vernih glasnikov slovenskega duhovnega življenja. Prav tako je bogat tudi oddelki pre-

vodov slovenskih knjig v tuje jezike; prevodna literatura je narasla zlasti v zadnjih dvajsetih letih, ko se poleg prevodov v slovanske jezike začnejo vedno česče pojavljati tudi prevodi v nemščino, italijanščino, angleščino, francoščino, madžarščino in druge jezike. Kakor rokopisni, tako tudi prevodni oddelki ne nudi popolne slike in naglašajo, da bo treba pobrskati tudi v vse mnoge prevode po raznih tujih revijah in odslej voditi o vsem slovenskem kulturnem stikanju s tujino natančen pregled. Vendar vsi omenjeni oddelki nazorno prikazujejo naše kulturno gibanje.

Enako razsežni so tudi vsi ostali oddelki, med njimi bogata razstava slovenskih skladb, oddelki za umetnostno in literarno zgodovino, za pravno literaturo, pedagogiko, filozofijo, medicino in podobno. V večini teh strok smo bili do nedavna skoraj izključno navezani na inozemsko literaturo, zato so slovenski proizvodi teh panog tembolj razveselilivi. Čeprav gredo v razmeroma majhni nakladi, se množijo vsako leto bolj in ne kažejo le našega znanstvenega kadra, marveč tudi vedno lažje osamosvajanje od tujih kultur. Posebno zanimanje vzbujata zbirki slovenskih knjig iz Juliske Benečije in Amerike, prav tako publikacije o Koroških. Svojevrsten pogled na nudi naša zelo številna revijalna književnost in pa čedalje bogatejša mladinska literatura, ki li naši literarno-pedagoški krogi posvečajo v zadnjih letih potrebno pozornost in jo z ljubeznijo vodijo k cvetoči rasti.

Vsa razstava je zanimiva, poučen in skrbno zalet obraz slovenskega kulturnega ustvarjanja. Ta moč, ki diha iz nje, ovrača namišljeno malodušnost in nam daje pravico, da verujemo vase in v svojo bodočnost. Narod namreč, ki more pokazati toliko življenske sile kakor naš, ni obsojen na počasno propadanje, temveč so mu dani trdni pogoji za plodovit razvoj. Razstava slovenske knjige nam to potrjuje in pravi, da morejo sicer močnejše države odločevati gospodarsko in politično usodo malih narodov, da pa nikoli ne morejo preusmerjati ali ubijati njihovih duhovnih sil, če se jih vsak mali narod zaveda in jih pravilno uporablja za izoblikanje lastne nezlomljive kulturne celote.

dc.

Ustanovitev Akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani

Dne 14. t. m. je bila v Ljubljani ustanovljena Akademija znanosti in umetnosti in za njene prve člane imenovani vseučilišni profesorji: bogoslovec doktor Metod Dolenc, pravnik dr. Gregor Tigal, slavist dr. Franc Kidrič, zgodovinar dr. Milko Kos, slavist dr. Franc Ramovž, pravnik dr. Leonid Pitamic, pravnik doktor eMtod Dolenc, pravnik dr. Gregor Krek, pravnik dr. Janko Polec, pravnik dr. Rado Kušej, matematik dr. Rihard Zupančič, matematik dr. Josip Plemelj in prirodoslovec dr. Jovan Handžić, dalje pesnik Oton Zupančič, akad. slikarja Matija Jama in Rihard Jakopič, pisatelj Franc Finžgar in arhitekt Jože Plečnik.

Prvo akademijo — Academia operosorum (akademija delovnih) — smo dobili Slovenci leta 1693. Ta družba je bila osem let tajna. L. 1701 pa so stopili z vso

slovesnostjo pred javnost. Člani te akademije so delovali v znanstvu in vseh panogah. Prenehala je z delovanjem l. 1725. L. 1779 je Blaž Kumerdej skušal obnoviti to Akademijo, uspešno pa je to šele l. 1781 grofu Janezu Nepomuku Edlingu, ki je ustanovil Academia operosorum redivo. Obnovljena akademija je imela 23 članov, med temi 18 iz Kranjske. Akademija pa je prenehala z delovanjem že l. 1785. Njeno zgodovinsko poslanstvo je prevzel baron Zois, ki je zbral okoli sebe privatno družbo slovenskih delavcev. Njeni člani so bili: Kopitar, Linhart, Vodnik itd. ter je to bila prava akademija, četudi ni nosila tega naslova. Šele letos smo dobili tudi mi Slovenci svojo akademijo, ki naj vredno zastopa slovensko kulturo pred svetom.

S potovanj po Moravskem

KONEC

JOSIP UDOVIČ

Za izobrazbo skrbijo razne organizacije, zlasti kmetstvo mladinske, dalje občinske knjižnice in krajevne prosvetne komisije, ki imajo poldržavno obliko. Tu se izobražuje prebivalstvo na vasi in kaže za prosveto kot izobraženo ljudstvo veliko razumevanje in ga ni treba ustvarjati, kot bi si mogoče kdo mislil. Iz Láza sem jo večkrat mahnil v bližnje Mor. Budejovice, malo podeželsko mesto s 5000 prebivalci, ki je imelo za časa gospodarske konjunktore visoko razvito industrijo za poljedelske stroje. Mesto tvori v glavnem obširni trg, kjer se vršijo tudi tedensko sejmi, in so Mor. Budejovice daleč na okoli znane kot najboljši sejmarški kraj.

Okolica Mor. Budejovic je precej podobna naši Dolenjski, le da ima malo manjše griče. Zemlja je precej rodovitna in se prideluje v glavnem krompir, pšenica in rž. Ker se krompirja prodaja zelo veliko in se ga ne more prodati vsega na trgu v mestu, so si kmetje ustanovili v okolici več zadržalnih tovarn za spilit, kamor prodajajo krompir po dnevnih cenah, nazaj pa dobijo odpadke in jih porabijo za krmljenje živine. Tako ima-

jo kmetje dvojni dobiček: Lahko prodajo krompir in dobijo nazaj odpadke, ki za krmljenje zlasti v zimskem času prav dobro služijo.

Čas mi je v Lázu kaj hitro potekal, zlasti še, ker sem se zanimal za okolico. Božične praznike sem preživel v največje zadovoljstvo v prijazni Nejedlikovi družini, ki me je ves čas bivanja v Lázu najlepše oskrbovala in sta tako oče kot mati skrbela zame tako kot morejo le starši.

Kaj rad sem poslušal pripovedovanja starega Nejedlika, saj so bila skoraj vedno vezana z zanimivimi zgodovinskimi dogodki českega naroda. Visoko je povzdignil glas, kadar je govoril o krivicah, ki so jih prizadele avstrijske oblasti Čehom pred vojno in med njo. »Bodimo složni!« je nešteto krat dejal. Da, sloga je največja zaveznica vsakega naroda, kar je prav občutili zlasti še sedaj prav češki narod.

Težko mi je bilo pri srcu, ko sem se sredi januarja vračal iz Láza v Brno. Bivanje v Brnu sem izrabil za proučevanje českega združništva.

Vesel sem bil, kadar sem se lahko s

Mariborska kulturna kronika

Proslava 20 letnice Cankarjeve smrti

Prvi, ki se bodo letos spomnili 20-letnice Cankarjeve smrti so mariborski delavci. V soboto 22. okt. 1938. ob 20. uri bodo imeli v veliki Kazinski dvorani spominski koncert. Nastopila bodo sledeča društva: Glasbeno društvo železniških delavcev in uslužbencev, Delavsko pevsko društvo »Frohsinn«, Železničarsko pevsko društvo »Krilato kolo«, Pevsko društvo »Grafika«, Prvo glasbeno društvo tekt. del. in nam., Del. pevsko društvo »Enakost«, Pev. dr. pevov. pomočnikov in kombiniran zbor z Beethovnovimi, Wagnerjevimi, Ipavčevimi, Försterjevimi, Vrabčevimi, Adamičevimi in drugimi skladbami. Spored je vsekakor zelo pester in zasluž, da ga pride človek poslušati.

KONCERT slovenskih grafičkov v Mariboru

V soboto, dne 29. okt. bo v veliki kazinski dvorani koncert slovenskih grafičkov. Prireditelj se vrši v okvirju 70-letnice slovenske grafične organizacije ter je obenem proslava 10-letnice pevskega društva »Grafika« v Mariboru. Nastopila bosta pevska zbor »Grafika« v Ljubljani in Mariboru ter orkester »Grafika« iz Ljubljane z bogatim sporedom, ki obsega Devove, Försterjeve, Slavinškove, Prelovčeve, Vrabčeve in druge pesmi ter Beethovne, Smetanove, Jesselove in Dvořakove skladbe.

Grafički so si v Mariboru že pridobili lep sloves in vemo, da bodo imeli polno dvorano občinstva.

Predavanje dr. Ljudevita Hauptmana o »Nacionalizmu in svetovni vojni« je znova pokazalo, da so še vedno predavatelji in teme, ki morejo napolniti dvorano Ljudske univerze. Na duhovit in lahkoten način nam je predavatelj v dveh urah, ki sta nam bili skoro prekratki, pokazal razvoj svetovne politike ob svetovni vojni ter težave, ki jih ima na tem prostoru narodno načelo, ki so nam ga importirali iz evropskega zapada, kjer se krije država z narodnostjo. Takih predavanj bi radi poslušali še več!

Kulturni drobci

Českoslovaške državne nagrade za najboljša literarno delo tega leta se letos ne bodo podelile. Ministrstvo šol in prosvete utemeljuje to svojo odločitev z izredno težkim položajem v katerem je danes Českoslovaška.

Čapkov roman »Prvi parta« (Prva partija) je izšla v prevodu Boška Vrabčeviča in hrvaščini. Založila ga je Binoza.

O dr. Edvardu Benešu je izšla v Karlovcu 48 strani obsegajoča brošura. Napisal jo je Josip Nikšić, ki v njej obravnava na popularen način življenje in delo velikega vzglednega demokrata.

»Prodana nevesta« je dosegla v Pragi že 1400 predstav. Tudi to je rekord.

17.085.000 knjig Leva Tolstoja je izšlo v SSSR v zadnjih 20 letih. Seveda ne le v ruščini, ampak v 52 jezikih Sovjetske Zveze, v zadnjih 20 letih carske Rusije, ko je torej Tolstoj še živel jih je izšlo 8 milijonov.

V leningrajski državni založbi je izšlo več prevodov iz čeških romanopiscev: Majerove, Olbrachta, Včeličke in Jos. Capka.

100-letnico velikega češkega jezikoslovca Jana Gebauerja so slavili Čehi pretekli teden.

100Kč razpisuje Matica slovenska (slovaška) ob priliki 20-letnice republike za roman, dramo, pesem ali znanstveno razpravo.

»Neodvisno gledališče« je preneslo svoj sedež v Ptuj. Pod vodstvom režiserja Žižka se pripravlja za to sezono sledeči repertoar: Proslava 25-letnice dramskega društva v Ptuj: Linhart — »Matiček se ženi.« Cankarjeva proslava: Ivan Cankar — »Hlapci« — dramatiziral Žižek. Obletnica Nušičeve smrti: Nušić — »Narodni poslanec«. Ingolič-Zižek: »Lukarij«. Remec: »Magda« in za zaključek »Originalna komedija« na podlagi narodnih legend v dramatičiji Žižka. Otvoritvena predstava »Matička« bo 8. novembra 1938.

Kot letošnjega Nobelovega nagajenca za mir predlagajo bivšega prezidenta Českoslovaške dr. Edv. Beneša. V Helsinkih pa tudi v drugih mestih severnih držav so se vršila že velika zborovanja, s katerih so poslali že mnogo brziokv in resolucij v Stockholm. Vendar izgledi za dr. Beneša niso posebno ugodni, ker bi Nemčija gotovo hudo nasprotovala. Nemški krogi namreč pripisujejo glavne zasluge za mir Hitlerju, ki je s svojim odločnim nastopom, ki je bil podkrepljen s številkami o nemški oborožitvi Anglijo in Francijo odvrnil od misli, da bi Českoslovaški pomagali.

Prvo radio postajo za Eskime so zgradili Kanadi ob ustju reke Makhenci. Poleg glasbe in predavanj, bo oddajala ta radio-postaja poročila o premikanju leda in snega, kar je velike važnosti za Eskime, posebno v toplejših mesecih.

V Zagrebu bo 30. in 31. t. m. glavna skupščina Jadranske straže in Jadranski dan.

Tu bi se mogli tudi mi nekaj naučiti

Svoj letošnji državni praznik 28. okt. bodo na Českoslovaškem proslavili na način, ki je vsega posnemanja vreden. Na ta dan se bodo pa vseh praških, mor-da celo po vseh kinematografih v republiki igrali samo domači českoslovaški filmi. Mi sicer nimamo svoje produkcije, toda tudi pri nas bi bilo lepo, če bi tudi mi kazali svoj nacionalizem tudi v pridobitnih panogah kakor so kinematografi.

Prejeli zmo: »Zvonček«, list s podobami z mladino, okt. 1938. List prinaša več pesmic, med njimi Peruzzijsvo »Zbogom, kralj«, krajše sestavke: Fr. Bevk: »Merica«, J. Murnika »Kako je Pepček gobarja opeharil«, V. Borove: »Steklena princeska«, M. Majdiča »Kako je Joko pomagal psu-čuvaju«, nadaljevanje povesti Fr. Čičeka »Mihec Pihec«, I. Razpotnik »Skrivnost zelene jame« ter več krajših poučnih člankov.

Zena in mož sta šele celota — človek.

Zena ne more biti manj nego možki, zakaj ona rodi tudi možke!

prijateljem podal na podeželje. Dana mi je bila prilika, da sem si ogledal veliki spomenik iz Napoleonovih časov: »Molylo miru«, ki je zgrajen v spomin bitke pri Slavkovi leta 1807. kjer je doživela avstrijska vojska velik poraz od Napoleona.

V spomeniku, ki je zgrajen v obliki stolpa, je kapela in grobnica vojakov. Kapela je bila polna najrazličnejših vencev, ki jih prinašajo razne skupine in deputacije, katerih na »Molylo miru« nikoli ne manjka, niti v zimskem času ne. Kaj zadovoljen sem bil, ko sem še drugo jutro iz bližnjih Jirikovic, kjer sem bil prenočil v Brno.

Po treh tednih bivanja v Brnu me je vodila pot dalje v Prikaze pri Olomoucu. Pripekajoče sonce mi skoraj ni dalo verjeti, da smo šele začetkom februarja, ko sem stal opoldne na peronu brnskega kolodvora, čakajoč vlaka za Olomouc. Vožnja proti Olomoucu je bila zelo zanimiva. Krasno vreme je omogočalo lep razgled daleč na okoli. Široko na okoli so se razprostirale velike bele vasi, v ozadju pa se je pod gorami lesketal sneg. Res krasno za zimski čas. Kolikor bolj je vlak sopihal, toliko bližje smo bili sru Moravske — Hani, ki spada med najbogatejše kmetске pokrajine v republiki. Hana sama je cela kmetška in se večina njenega prebivalstva preživlja s kmetij-

stvom; veliko goje zlasti sladkorne pese in po posameznih vaseh sem že videl tovarne za proizvodnjo sladkorja. Misli so se mi globoko zatopile v pokrajino in sem se nemalo začudil, ko me je sprevodnik opozoril, da se bliža vlak Nezamejslicam in da oni, ki nameravamo potovati proti Olomoucu, tu presedemo na drugi vlak.

Kaj hitro sem presedel v drugi vlak, ki je takoj, čim se je napolnil, odpeljal. Manjša hitrost mi je pričala, da je proga slabša, dala pa mi je več možnosti za razgled. Po dobri uri vožnje je vlak ustavil v Prostejevu, mestu s 35.000 prebivalci z zelo razvito tekstilno industrijo in s poljedelskimi stroji. Hitro je poteklo deset minut, kolikor je vlak stal, in že smo čuli klice sprevodnikov, ki so opozarjali na odhod.

Vožnja do Prikazov je bila zelo zanimiva. V okolici Olomouca sem videl krasne vrtove, ki so pričali, da je vrtarstvo visoko razvito. Krasna ravnina je za ustvarjanje prilagojena, saj je odprta od juga soncu, medtem ko je od severa zavarovana pred mrzlimi vetrovi z gorami. Tu in tam se je že videlo na polju tudi ljudi, ki so pripravljali zemljo za prvo spomladansko setev. Takoj se je vlak hitro približal Prikazom — mojemu cilju, kjer sem izstopil. Nemalo sem bil začuden, ko sem izstopil iz postajnega

Za ženo in dom

Vrta dela v mesecu oktobru

Delo na vrtu meseca oktobra ni več tako prijetno, vendar ne kaže drugega, kakor da smotno izrabimo še te kratke dni.

V sadovnjaku lahko še sadimo. Zlasti se je pa treba zdaj posvetiti staremu sadnemu drevju, da ga do dobra očistimo. Poletje je bilo bogato mrčesa, zato je tako čiščenje še posebno potrebno. Mah in lišaj na deblu in vejah odstranimo s krtiči ali pa z drevnim praskačem. S to nadlogo vred odstranimo tudi dosti mrčesa, ki se je hotel čez zimo tod naseliti. Zato je dobro, če položimo pod drevo bele rjuhe, da lahko vse, kar smo skrtičili z drevesa, poberejo in zažemo. Če tega ne storimo, se bo spravljal mrčes nazaj na deblo in si tam poiskal udobno zimsko bivališče. Dostikrat dobimo lišaj in mah tako visoko na drevesu, da ga tudi z lestvijo ne dosežemo, potem si moramo kako drugače pomagati. Navadna sredstva za brizganje proti mrčesa in podobnim škodljivcem običajno ne pomagajo. Kot izborno sredstvo za brizganje se je doslej obneslo apno mleko; mah in lišaj odmre, ker ne prenašata apna. Ali je prav, da pobelimo debela z apnom, je zdaj še sporno. Mnenja o tem so različna. Gotovo pa je, da varuje apno deblo marsikaterih škodljivcev, zlasti pa ozeblin, ki jih rada dobi drevesna skorja, kolikor je je obrnjena proti zapadni strani. Vendar mora prava vrtnarica paziti, da je deblo tudi sredi zime še belo od apna, drugače vse skupaj nič ne pomaga.

Higijena v kuhinji

Brez higijene ni zdravja! Narodi, ki ne poznajo higijene ali kjer higijena še ni zavzela dovolj visoke stopnje, so podvrženi dosti bolj kužnim boleznim. Posebno gospodinjje naj bi pazile na higijeno.

Sadje, ki ga postavljate na mizo, mora biti zmerom dobro oprano in s čisto ruto zbrisano. Prav tako dobro operi solato in drugo sočivje, ki ga surovega serviraš. Pazi, da otrok ne bo jedel z rokami. Če je pa še tako majhen, da si mora z rokami pomagati, skrbno pazi, da bo imel pred vsako jedjo dobro umite roke. Pri igri se je dotikal raznih predmetov, na tleh je zmerom dovolj prahu in bacilov! Ne dovolj mu, da bi se poljuboval z drugimi otroki, ker nikoli ne veš, ali ni kdo izmed njih bolan. Če greš z otrokom na izprehod, mu ne dovolj, da bi se z rokami igral po pesku! Če imaš v kuhinji kamenita tla, jih briši s prašnim oljem. Tako preprečiš, da bi se prah dvigal in padal v jedi. Prav tako storiš lahko tudi z lesenim podom, zadostuje, pa tudi, če pod vsak dan pobrišeš z mokro čunjo.

Vsak član družine naj ima svojo brisačo in svoj jedilni prtč in svojo zobno ščetko. Kljuke stanovanjskih vrat zbrisi večkrat z lizolovo raztopino, ki zamori bacile.

V kuhinji naj ne bivajo mačke in psi. Če imaš opravke z denarjem, si potlej vselej dobro umij roke. Na denarju je vse polno bacilov — le pomisli, koliko ljudi je imelo že denar v rokah, preden je prišel do tebe!

S skrbno paznjo preprečiš lahko marsikatero bolezen.

Listja bolnega drevja ne smemo uporabljati za kompost. Bolje je, da ga globoko zakopljemo v zemljo.

Preden pritise mraz, moramo zemljo še enkrat obdelati. Pod pritlikavim drevjem zadostuje, da zemljo rahlo prekopljemo. Dobro je tudi, da jo pognojimo. Za gnojenje se dosti bolje obnese naravni gnoj kakor kakršnokoli umetno gnojilo. Ljubiteljce vrtnih jagod naj zdaj pognoji tudi jagode. Gnoj položi okoli rastline, da bo varoval poganjek mraza in hkrati hranil tudi koreninice. S takim ravnanjem dosežeš, da postanejo stebelca polagoma daljša in močnejša.

Na zelenjadem vrtu je zdaj vse že precej pusto in prazno. Ohrovt in korenasto zelenjavo smo že spravili v klet. Dobro je, da klet pridno zračimo in da ne pozabimo zelja ob hudem mrazu pokriti.

Od naših ljubljenc — vrtnic — se moramo zdaj posloviti. Še vzcvete tu in tam rožni popek, kinas hoče preveriti o letnem času, a hitro se usuje list za listom. In neko jutro bodo vse vrtnice prazne in gole. Nekaj stopinj mraza vrtnicam sicer ne škoduje, vendar moramo paziti, da nas ne prehiti prehud mraz. Vrtnice plezalk ne pokrívamo, ker so dovolj odporne. Občutljive vrste pa pokrijemo s smrečjem. Grme vrtnic obrežemo in zasujemo z zemljo. Visoke vrtnice tudi obrežemo in pripognemo vrhe k tlu, kjer jih privežemo. Vrhe zasujemo z zemljo, posebno pazljivo pa zakrijemo cepljena mesta.

Ali se dobra jajčarica lahko že na pogled spozna? Prav lahko. Dobra jajčarica je namreč nenavadno živahna in gibljiva in skoraj nikoli ne miruje, posebno z glavo ne. Takšna kokš si pridno išče hrane, gre tudi dostikrat prav daleč od doma, pride pa hitro, če jo pokličemo, kadar krmimo. Je pazljiva, radovedna in krotka, prijete se pa ne da rada. Lahko dežja se ne boji. Zjutraj se zgovaj zbuditi in hodi kasno spat. Od desetih žitnih zrn, ki jih strememo po tleh, pobere dobra jajčarica šest, slaba pa štiri.

Kam naj bo obrnjena kurnica? Najbolje je, če postavimo kurnico tako, da je obrnjen njen prednji del z okni proti jugovzhodu, ker prihaja spomladi odondod največ solca, poleti pa ni vročina prevelika. Ako bi pa to ne bilo mogoče, obrnimo kurnico proti jugu ali vzhodu, in če ni drugače, tudi proti zapadu, nikdar pa ne proti severu, zakaj potem bi ne prišlo v kurnico prav nič solca, ki tako koristno kokušim in uničuje bolezenske klice.

PRAKTIČNI NASVETI

Novo položeno (emajlirano) posodo pred prvo uporabo napolni z vodo, vrzi vanjo na dva litra vode 5 kg soli in dodaj prav toliko kisa. Ta tekočina naj vre v posodi 1 uro; glazura se na ta način dalje časa ohrani.

Mleko ne kuhaj v posodi, kjer si imela prej kaj mastnega. Nobeno živilo se namreč tako hitro in tako rado ne navzame vonja in okusa kakor prav mleko. Zato imej za mleko posebne posode v katerih ne kuhaj nič drugega.

Praznih zacinjenih posod nikoli ne puščaj na vročem štedilniku. Kositer ali cin se namreč hitro raztopi. Zato tudi ne uporabljaj takih posod za razbeljenje masti. Mast razbeljaj v navadni železni ponvi.

Soboslikar in pleskar ostavi v stanovanju neprijeten vonj po barvi in terpentinu, ki se ga težko iznebimo. Odpraviš ga še dovolj hitro, ako položiš na police oken dosti sveže narezane čebule.

Ščetke za čiščenje zob ostanejo dolgo časa neizpremenjene, ako jih daš po vsaki uporabi sušiti. Od časa do časa pa operi ščetko v milnici da izpereš ostanke zobne kreme. Dobro je, da imaš dve ščetki in uporabljaš zdaj eno zdaj drugo.

Jajca ostanejo dalje časa sveža, ako jih odgrneš s kožo od slanice.

Sipe na oknih in na kredencah najlepše osušiš s sidlom.

KUHINJA

Ječmenčkova juha. Namoči zvečer četrt litra drobnega ječmenčka. Drugi dan ga zavri in takoj odcedi. Nato zalij ječmenček z 2 l juhe od svinjskega mesa. Ko je ječmenček napol kuhan, mu prideni olupljen in na majhne kocke zrezan krompir, dva stroka zrezanega česna, in ko je že skoraj kuhan, mu prideni ščep popra, sol in žlico drobno zrezanega zelenega peteršilja. (Ječmenček kuhaj počasi 2—3 ure).

Riževa juha z zeljem in svežim svinjskim mesom. Razreži v posodi žlico masti, prideni polovico srednje velike, na rezance zrezane čebule in 15 dkg na majhne kosce zrezanega bolj mastnega mesa. To osoli in pokrito duši z nekaj žlicami vode. Ko se zelje že nekoliko zmehča, prideni eno osminko litra riža ter zalij z en in pol litra tople vode ali juhe ter kuhaj vse skupaj 20—25 minut.

Zeljnata juha s krompirjem. Zreži na debele rezance pol srednje debele zelinate glave, jo operi in duši v 4 dkg masti z nekaj kosci čebule. Ko se zelje nekoliko zarumeni in zmehča, prideni debel olupljen in na kocke zrezan krompir, ga osoli, zalij z dvema litroma tople vode in vse skupaj kuhaj ¾ ure. Prideni še žlico magija.

Smetanova juha. Raztepi v lončku ¼ l kisle smetane z žlico moke in eno šestnajstinko litra vode. To vlij v 1 l zavrele osoljene vode, v katero si dala ščep kumne. Vse skupaj še prav dobro raztepi in kuhaj počasi 20—25 minut. Med kuhanjem večkrat premešaj. Nato vlij juho na opečene krušne rezince.

Jabolčni usukanec. Nekaj jabolk olup in zreži na krljice ter jim odstrani pečke. Daj krljice v lonec, prilij 2 l vode, pokrij in kuhaj, da se krljice razpuste. Potem odlij vodo v drugo posodo, stlači jabolka, prilij vodo zopet nazaj in nekoliko osoli. Nato prideni usukane drobljance, ki si jih napravila iz ¼ l moke, 1 jajca in žlice vode ter pusti, da vse skupaj 10 minut vre. V ponvi razgrej žlico masla (4 dkg), zarumeni v njem žlico drobljancev, ki si jih prištedila poprej, ko si jih zamešala v jabolka, in jih stresi v usukanec. Prideni še žlico sladkornega praha in ko prevre, stresi usukanec v skledo.

Okisani rezanci. Stresi na desko slabega

pol kilograma moke, napravi v sredi jamico, ubij v njo eno jajce in prilij 3 žlice vode. Iz tega napravi z nožem in nato še z rokami testo, ki ga dobro ugni. Iz tega napravi dva hlebčka, ju razvaljaj za nožev rob na debelo in razgri razvaljane krpe no čistim prtčju, da se posuše. Prereži vsako krpo po sredi, jo zgani skupaj in zreži v drobne rezance, ki jih skuhaj v 2 l zavrele slane vode. Ko so 10 minut vrel, jim prideni rumeno razredčeno prežganje iz 4 dkg masti in dveh žlic moke. Ko rezanci še nekaj minut vro, jim prilij kisa po okusu in jih postavi kot samostojno jed na mizo.

Svinjska pljuča s krušnimi cmoki. Skuhaj pol kilograma svinjskih pljuč kakor navadno. Kuhane zreži na mezinice debele rezine. Napravi prežganje iz polne žlice masti in moke, prideni peteršilj, česen in čebulo; ko vse skupaj zarumeni, zalij z juho ali toplo vodo, prideni košček limonove lupine in veliko majarona, osoli, pokrij in kuhaj 10 minut. Prideni še ščep popra in malo kisa in ko pljuča prevro, jih stresi v skledo ter daj zraven kruhove cmoke. — Prav tako pripraviš telečja ali goveja pljuča.

Zemeljni pečenjak z rozinami in jabolki. Zreži na listke 5 po dan starih zemelj, stresi jih v skledo in polij s ¼ l nezavretega mleka, v katerem si zmehčala in stepla dva rumenjaka, kavno žlico sladkorja in pol žlice drobno zrezane limonine lupine. Pokrij in postavi za pol ure v stran, da se zemlje napoje. Nato primešaj pest na kocke zrezanih kislih jabolk, žlico rozin in sneg dveh beljakov. Vse zmehčaj in stresi v široko plitvo posodo, v kateri si zagrela za jajce surovega masla ali masti. Razravljaj esto za dva prsta na debelo in speči.

Ajdovi štruklji s sirovim nadevom. Stresi v skledo pol litra ajdove moke, jo popari v pol litra osoljenega kropa, premešaj, in ko se testo nekoliko ohladi, ga stresi na desko, na katero si potresla žlico pšenične moke. Testo prav malo ugni in ga takoj razvaljaj za pol prsta na debelo. Nato zmehčaj dve pesti sira iz kislega mleka, 1 jajce, 3—4 žlice kisle smetane in nekaj zrn soli. S tem nadevom namaži razvaljano testo in potresi po njem še dve pesti krušnih drobtin. Nato testo zvij, zavij v namočen in ožet prtč, ga poveži z nitjo in kuhaj v zavreli slani vodi pol ure. Potem štrukelj odvij, ga razreži, naloži na krožnik in zabeli z maslom ali mastjo, v kateri si zarumenila žlico krušnih drobtin.

Keksi s smetano. Zgneti testo iz ¼ kg moke, 3 dkg surovega masla, dveh žlic kisle smetane, 1 jajca, 16 dkg sladkorja, drobno zrezane lupine ¼ limone ali nekoliko vaniljevega sladkorja, nekaj zrn soli in pol žlice jedilne sode. Testo razvaljaj, izrezi razne oblike in peči na pekači in srednji vročini.

Dopiši „Edinosti“

Dolina Šentflorjanska

Volilna borba bi zavzela tako gospodarsko obeležje. To bi bilo edino prav in pravilno; kajti idejno že zares pri nas zdaj ni nič drugega, kdo je unitarist, centralist, avtonomist ali separatist. Separatisti se gredo unitariste, unitaristom pa — Bog pomagaj! — v tej »situaciji«, res ne kaže drugega, kot da so zlezli v žep — dr. Mačku...

Jadni nezadovoljni selitci se selijo kakor kaže in kakor veleva okus in položaj. Enkrat v Kočevje na Kočevsko, enkrat v Zagreb na Hrvaško. Selitve so nerodna reč. Dvakrat se seliti ali enkrat pogoreti! Kdor pa misli, da ima pri teh selitvah kaj pogoreti, se bridko moti: V narodu jugoslovenskem so siromaki že davno, davno pogoreli.

Jeseni so žabe tolste in žabji kraki slaščiča. Pri nas smo se žabjih krakov zadnje čase zelo oprijeli, kar je posledica slinavke in parkljeve in pomankanja govedine (namreč mesa, ker drugače imamo pri nas še precej živine).

Uživanje žabjih krakov bo povzročilo v naši domovini to jesen najbrže mnogo političnega skakanja in kvakanja.

Spomenik Češko-Slovaški-Ruski bi radi

postavili Francozi v Parizu. Žrtve miru se plemenite akcije in nadaljnega prijateljstva Francozov zelo otrsajo in ne marajo o spomeniku nič slišati. Čehi in Slovaki imajo prav: Francozi naj rajši ogledujejo svoj lastni spomenik, postavili so si ga bili dovolj dostojnega.

Ruski medved se je prebudil, sicer le za trenutek, kakor slov. kralj Matjaž. Toliko je še utegnil, da je mali okrnjeni Češko-Slovaški, ki se, čisto pravilno, naslanja na desnico, očital — izdajstvo. Potem se je obrnil na drugo stran in zaspal. Rusi postajajo šaljivci!

Veledemokraciji na zapadu si morata dobro podvezati hlače, drugače jih s utegneta izgubiti. Če ne ravno hlače, pa čisto gotovo — kolonije

Možak brez hlače, nerodna situacija. Za žensko zadostuje krilo — a demokracija je vendarle samo — ženska!

Tiskarski škrat pokuka včasih v Dolino Šentflorjansko. Včasih pa s pridruži še ostro nabružen nož g. cenzorja. Tedaj se stopa najboljši ocvirki.

—k.

posloplja na asfaltirano cesto, ki ni bila državna. Pot iz postaje v vas je bila kratka, zlasti še, ker se nisem mogel začuditi moderni ureditvi, ki se je odlikovala vsepovsod. Ko sem stopil v vas, me je čakalo nemalo presenečenje. Ob široki državni cesti so se razprostirale krasne enonadstropne kmetijske hiše, s parki ob cesti. Koliko krasote more biti šele poleti, ko je vse v zelenju.

Sredi vasi je stala velika hiša »Občanska založna«, kjer se je vršil šesttedenski tečaj »Svobodne učenjske selske« in s katerim sem se hotel seznaniti. Prijazno me je sprejelo 40 kmetijskih fantov, zlasti pa še, ko so izvedeli, da sem Slovenec-Jugoslovčan, ni hotelo biti konca pozdravljanju. Vsem sem se lepo zahvalil za pozdrave. Ker je bil predavatelj že navzoč in je pričel predavati, sem se jim pridružil. Predavanje je bilo zelo zanimivo in je predavatelj obravnaval vprašanja o parceliranju zemlje v državi. Po končanem predavanju se je vršila debata, ki je pokazala zrelost poslušalcev.

»Za danes smo prosti!« je zaklical vodja tečaja, »do večerje gre vsak lahko na sprehod.« je nadaljeval. Ob meni pa se je hitro nabrala skupina fantov, s katerimi sem se nato podal na sprehod po Prikazih. Tu so mi povedali fantje, da so Prikazy najmodernejša vas na Moravskem. Poleg posebno modernih kmetijskih

so še v vasi dobro uspevajoče zadrage: konjerejska, mlinarska, pekarska in olupševalna, katere naloga je predvsem, da gospodarstev, ki so znana daleč na okoli, skrbijo za olupševanje vasi.

Čas med temi kmetijskimi fanti mi je teklet hitro in le prezgodaj smo se morali ločiti. Slovo od njih je bilo težje kot sem pričakoval. Avtobus je že bil daleč na cesti, ko sem še gledal nazaj v »Občansko založno«.

Ko sem v Olomoucu izstopil iz avtobusa, me je pozdravila močna burja. Ker je bil precejšen mraz in so že tudi padale prve snežinke, obetajoč sneg, sem hitro poiskal nosača, pri katerem pa sem imel precej smole, ker ni vedel skoraj za nobene zanimivosti, razen stolnice in semenišča, kjer je študiral tudi naš slovenski pisatelj Fran Levstik. Mraz in burja ter nevednost nosača so me prisilili, da sem se podal na kolodvor. Med potjo sem si še kupil nekaj razglednic za pozdrave v domovino.

Malo pred peto uro je vlak odpeljal proti Prerovu, kjer sem moral počakati znanca Langarja iz Brna, s katerim sem potoval dalje od Prerova na njegov dom. Zjutraj me je zgovaj prebudil, ker sva nadaljevala pot v Mor. Ostravo, ki je tretje največje češkoslovaško mesto. Mesto ima zelo razvito industrijo, zlasti je veliko v bližnji okolici premoga. V Vit-

kovicah, ki tvorijo z Ostravo močno industrijsko celoto, pa so velike Škodove železarne.

Slabo vreme ni dopuščalo, da bi si kaj bolj natančno ogledali Mor. Ostravo, kakor tudi ne pozneje, čeprav sem bil v njej še večkrat. Stari del je precej zapemarjen z ozkimi ulicami in poln malih trgovin. Novi del mesta pa se odlikuje po novih dolgih, ravnih in širokih ulicah.

Iz Mor. Ostrave je naju vodila pot dalje v Klimkovec na gospodarsko in gospodinjsko šolo, kjer se je vršil politični tečaj kmetijske mladine. Tečaj je trajal 4 dni in ga je vodil tov. Langar iz Brna. Tesno mi je bilo ob zaključku tečaja in slovo je bilo težko, zlasti še od prijazne ge. ravnateljice Semkasove, s katero smo mnogo debatirali.

Potovanja po Moravskem so trajala še dalje. Čas mi ne dopušča, da bi vsega popisal. Naj še rečem, da sem do dobra spoznal češki narod tako na Moravskem kot na Češkem in sem prvi prišel do prepričanja, da ni sile, ki bi uničila njegovo življenje. Prepričan, da bodo tudi to ponižanje, ki so ga doživeli sedaj, prenesli vsi Čehoslovaki dostojno in da jih bo še bolj izjeklenilo v narodni zavednosti.

Na zdár bratři!

ŠIRITE „EDINOST“

Nemirna Palestina

Ormož

Nova združna vinska klet v Ormožu. Oni dan je bila v Ormožu dograjena velika združna klet, ki se odlikuje z vsemi modernimi napravami. Klet je last kletarske družbe, ki obstoja že nad 40 let in ima okoli 600 članov. H gradnji kleti je prispevala banovina in kmetijsko ministrstvo. Trvdka Miovič Peter iz Maribora je izdelala in dobavila betonske cisterne, ki so obložene s steklom. V te cisterne se lahko natoči 3.500 hektolitrov vina. Ta klet bo velikega pomena za ves ormoški vinarski okoliš, saj bodo vinogradniki mnogo lažje vnovčili svoje vino.

Pričela je trgatve. Pretekli teden je pri nas skoro povsod pričela vinska trgatve, ki zapojuje mnogo delavcev-brentačev in obiračev. Pridelek je zelo dober. Povprečno ima 18 stopinj, ponekod še več. Sortirano grozdje bodo trkali kasneje, da bo imelo do 20 stopinj. Ker je kisline izredno malo, bodo vina sladka. Sladkorja povečini ne bo treba pri mešaviti, kar bo stroške precej zmanjšalo. Poizvedovanje za mošt odnosno vino bo precejšnje, obetajo se dobre kupčije.

Radeče

V občinski pisarni so razgrnjeni volilni imeniki. Volilni imeniki, ki jih je potrdilo sresko sodišče so razgrnjeni in stojijo volilcem na vpogled. Popravek volilnih imenikov se zahteva neposredno pisмено ali ustno od sodišča oziroma občine. Zahtevanim popravkom je treba predložiti dokazila in sicer le polnovečjavne javne listine. Popravki se smejo zahtevati samo do 25. t. m.

Pogozdovanje nad postajo Radeče. Oni dan je kupila železniška uprava od tukajšnje banovinske drevesnice, ki jo oskrbuje g. Robert Premmerstein nad 15.000 smrekovih in borovih sadik, ki jih bo zasadila na hribu nad postajo Radeče.

Nadležno beračenje je doseglo v naših krajih svoj vrhunec. So dnevi, ko nas obišče po pet ali več beračev, ki pričakujejo obilo darov. Med njimi se skriva tudi dovolj delavcev, ki pod krinko brezposelnosti izkoriščajo naše ljudstvo. Nekateri so tako predrzni, da odklanjajo ponujana živila in zahtevajo le denar. Ali bi se ne dalo pomagati tem revežem na kak drugi način, ker ljudje pri nas ne živijo v preobilici, pa so primorani deliti svojo skromno dobroto z drugimi, ker odkloniti milodare in zaklepati vrata pred berači zopet ni človeško.

Z gradnjo Sokolskega doma se bo nadaljevalo. Dela v tukajšnjem Sokolskem domu so zopet oživela. Kakor znano, so dogradili Sokolski dom samo na surovo ter ga z opeko pokrili. Zaradi pomanjkanja denarja se je nadaljnja gradnja prenehala. Ker je tukajšnji Sokol brez lastne dvorane — dosedanjio dvorano v hotelu »Jadrana« je prevzel kinolastnik — se je lotil nadaljnega dela. Predvsem se bo delalo na to, da bo dvorana od znotraj ometana. To delo je prevzel zidarSKI mojster Safarič.

Laško

Parkljevka in slinavka. V našem srezu je pred kratkim časom popolnoma prenehala slinavka in parkljevka, zato je sresko načelstvo v Laškem razglasilo, da je docela prestopa, nakar so kmetje lahko zopet pripeljali svojo živino z laškega sreza na selne družinski srezov. Bolezen pa se je znova pojavila v precejšnji meri, tako da so oblasti zaprle ljudsko šolo v Jurkloštru in v Loki pri Zidanem mostu, da bi preprečili širjenje imenovane kužne bolezni. Zato je odredilo sresko načelstvo, da so do nadaljnjega prepovedani živinski in svinjski sejmi. — Zaradi nujnega klanja se bodo izdajali živinski potni listi. Uvoz nekuhane mleka in mlečnih proizvodov ter siena, gnoja in sploh vseh predmetov, s katerimi bi se mogla slinavka in parkljevka prenesti, je iz Hramš v občini Dobri in iz Lahomna v občini Laškem strogo prepovedan. Dvorci, v katere se vračajo osebe iz Nemčije in Francije, ali iz okuženih krajev naše države, se proglašajo za sumljive. Take osebe se morajo takoj prijaviti mestnemu poglavarstvu zaradi razkušenja. Oglednik živine pa mora pregledati v teh dvorcih parkljarje vsak drugi dan skozi 14 dni ter vsak najmanjši sum prijaviti na načelstvo.

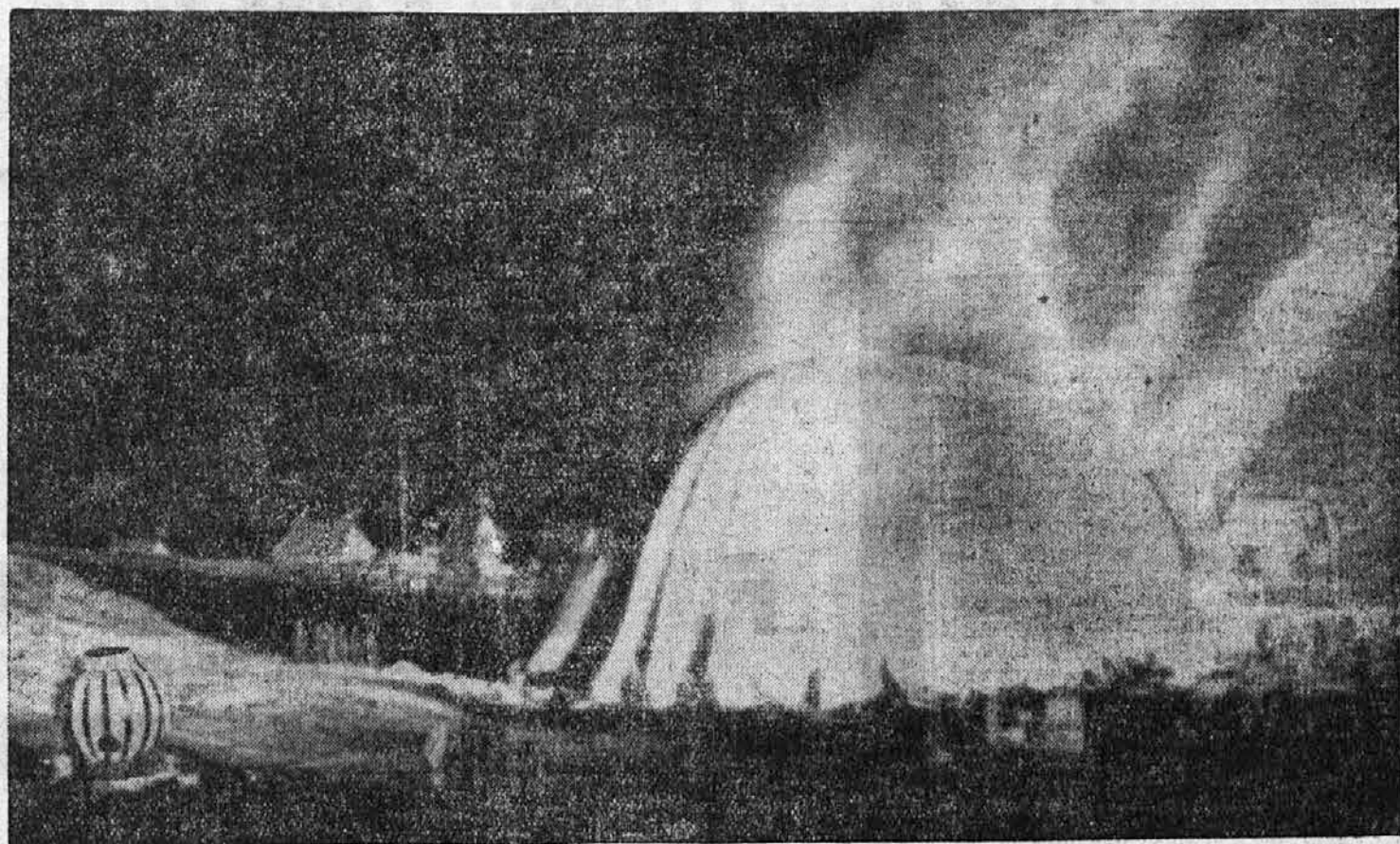
Zidani most

Prošnja železniški direktiji. Ob sobotah in zlasti ob nedeljah sedaj, ko imamo lepo jesen, se vrši spričo znanih voznih ugodnosti velik potniški promet na osebnih vlakih in to v vseh smereh proti Zagrebu, Mariboru in Ljubljani. Vlaki so natrpani s potniki, ki morajo včasih stati vso progo ter se drenjati po hladnih hodnikih in prepihu. Vlaki pa so tudi zelo dolgi, kar povzroča nevarnost osebne prometa. Tako dolgi vlaki imajo prestop samo na večjih postajah, nikakor pa ne na manjših, kakor je Sava ali Hrastnik, katera deli leži že na mostu in celo na ostrem ovinku. Naprošamo železniško direktijo v Ljubljani, da ob navali po nikov preskrbi zadostno število voz in po možnosti uvede po dva vlaka, kakor napravljajo včasih, ko je velikejša ali kaka večja prireditev v Ljubljani.

Krško

Težke poškodbe iz masčevanja. Nedavno je bil sejem v Drnovem, kjer se je kakor običajno zbralo precej sejmarjev iz bližnjih in daljnih krajev. Posebno živo je bilo v nekem vinotoku, kjer je bil domačin, kovač Podbršek Adol. Kmalu je prišlo do prepira in sledilo tudi do pretepa, pri katerem je dobil omenjeni kovač težke telesne poškodbe.

Pošni urad so premestili v občinsko hišo. Pošni urad na Vidnu pri Krškem so oni dan premestili iz zasebne hiše v občinsko. Ime-

Poljsko stratosferno letalo, ki je eksplodiralo.

Samoodločba narodov v zgodovini

Danes, ko toliko govorimo in pišemo o plebiscitih, si marsikdo misli, da je to zamisel najnovejšega časa. Vendar pa temu ni tako.

Vedeli so zanj že stari narodi, posebno Grki. Pri Germanih je glasoval narod, kadar je šlo za posebno važna vprašanja, tako za zakone, za vojno ali mir, za volitev vojvode. Beseda plebiscit prihaja iz latinskega »plebis citum« kar je označevalo v starem Rimu obračanje na narod in glasovanje o problemih javne varnosti. Pozneje se je v posameznih državah razvil iz tega splošnega vprašanja referendum, to pomeni, da se niso več obražali na ves narod, ampak na njegove zastopnike. Na tak način so glasovali koncem 14. stoletja nekateri švicarski kantoni. Tudi v Angliji je prišlo do referendumov. Na tak način so razčiščevali posebno občinska vprašanja manjše važnosti.

Posebno važen pa je postal plebiscit od francoske revolucije dalje. 14. septembra 1791 je zaprosilo prebivalstvo tedanje papežev rezidence v Avignonu parisko konstituanto, da bi na podlagi plebiscita pripadali Franciji, kar se je tudi zgodilo. Po plebiscitu sta tudi Savoja in Nica pripadli 1860. leta Franciji, l. 1866. pa Benečija in Furlanska Italiji. Tudi Napoleon III. se je večkrat poslužil plebiscita. Znal je tako spretno vplivati na narod, da je ljudstvo vedno glasovalo za njega.

L. 1858 so imeli tudi v Zedinjenih državah prav interesanten plebiscit. Po nekem dogovoru z Dansko so morali prebivalci otočja Virgin Islands glasovati, da li bi hoteli postati državljani Zedinjenih držav. Čeprav se je prebivalstvo 80 odstotno izreklo za Zedinjene države, je ameriški senat še premišljeval, komu naj pripade otočje.

Dvajseto stoletje pa pozna nešteto plebiscitov. Za pravice malih narodov se je potegoval zlasti nekdanji predsednik Zedinjenih držav Wilson, kateremu se v veliki meri lahko zahvalimo tudi za po-

stanek naše države. Mirovna konferenca l. 1919 je predvidevala za sporna ozemlja kar 17 plebiscitov, izvršili pa so jih samo 8.

Nemčija se seveda poslužuje plebiscita, kjer le more to doseči.

Na temelju plebiscita je tudi današnji grški kralj Jurij zopet zasedel prestol l.

1935. 98 odstotkov grškega naroda je takrat glasovalo zanj.

Bil je čas, ko se je smatral plebiscit kot višek pravičnosti, danes vemo, da se da tudi plebiscit sijajno izigravati, posebno kadar gre za dva naroda, ki gospodarsko, pa tudi vojaško nista enako močna.

Zanimiva knjiga: Bivši Hitlerjev sodelavec o njegovih načrtih

Kurt Ludezke, bivši Hitlerjev sodelavec, ki živi sedaj v izgnanstvu, je v Angliji pred kratkim izdal knjigo »Jaz sem poznal Hitlerja«. V tej knjigi odkriva mnoge zanimivosti iz življenja vodje »Tretjega Rajha«. Posebno zanimiv je razgovor v nekem berlinskem hotelu, ki se je vršil pol leta pred Hitlerjevim prevzemom oblasti v Nemčiji. Objavljamo nekaj odlomkov iz tega razgovora, ki ga je priobčila zagrebška »Nova Riječ«.

... Ludezke, mladi in neizkušen, je bil prepričan, da mora Hitler zmagati brez sporazuma na levo in desno in pri volitvah premagati Hindenburga ter tako postati predsednik republike... itd. Hitler pa mu je odgovoril:

»... To je vse lepo in točno, mein lieber, vendar vi pozabljate, da jaz tega starca, Hindenburga, potrebujem... Ali me razumete? Hindenburgov prestiž je še vedno blesteč in nepremagljiv. Ta prestiž moram obrniti sebi v korist. Na misel mi prihaja sijajna simbolična slika: Hindenburg, predstavnik stare Nemčije, in jaz — nove. Stara Nemčija daie roko novi — stari »feldmaršal« in mladi kaplar iz rogov prisegata zvestobo klukastemu križu nad grobom Friderika Velikega. Krasna slika in mnogo, mnogo novih možnosti. Zrežiral bom tak nastop, kakor ga svet še ni videl! In zato potrebujem Hindenburgov prestiž, dokler ne zmagam in si ustvarim lastnega... Ne zanima me, kaj misli in piše o meni tujina. Bolje, da me podcenjuje, dokler si ne opomorem, a udaril bom preden bodo slutili, bedaki. Najprej Avstrija — ostalo sledi.

Ludezke je omenil Hitlerju, da prič-

kujejo tudi ostali člani stranke po zmaji zvezo z Rusijo. Nova Nemčija bo vendar poleg nacistične, tudi socialistična? Hitler je imel druge nazore:

»Opazil sem že parkrat pri naših pristajih take misli. Recimo, da se sporazumem s Stalinom. Kaj bo, ako udarijo po meni Anglija, Francija in Italija, a Stalin me izda...? Naš režim bo ravno na začetku zelo ranljiv. Zato je najbolje, da se združim z Italijo in Japonsko ter pričnem z Anglijo prijateljsko igro. Gospodarska sila versajskih držav je tako ogromna, da ne morem takoj v začetku nastopiti proti njim. Ako zgradim novo Nemčijo na socializmu, bi se v Parizu, Londonu in Newyorku tako vznemirili, da bi končal svojo kariero prej kakor si sam mislim... Nasprotno! Prepričati jih moram, da je Nemčija poslednja barikada proti rdeči poplavi. To je edina varna pot, po kateri se bom prebil skozi nesigurno razdobje in se zopet oborožil...«

Nato je skočil na noge in nervozno nadaljeval:

»Ako se bo Anglija zoperstavljala novi in močni Nemčiji, dobro, Mussolini bo prav gotovo imel interes, da postane Nemčija močna, da tako lahko združeno prisiliva Johna Bulla k pokornosti. In lažje bo obvladati Moskvo in dobiti Ukrajino, ako bomo vsi lepo združeni... Kadar bodo gospodje prisiljeni, da izbirajo med močno Nemčijo ali pa med sporazumom Berlin—Moskva, ki bi pomenil njihov konec, verjemite mi, gospodje iz Londona, Pariza in Newyorka bodo izbrali mene in sprejeli moje zahteve...«

novana je tudi nova pošna moč, ki je že nastopila službo in prevzela posle po dosedanjem pogodbenem poštarju.

Hrastnik

Odprta noč in dan so groba vrata. Pred kratkim je umrl v celjski bolnici priljubljeni strojnik 55 letni Verdaj Franc, ki je bil zaposlen dolgo vrsto let pri rudniku. Pokopali so ga v spremstvu številnih pogrebcev preteklo nedeljo na Dragi. Naj v miru počiva! Preostalim naše iskreno sožalje!

Napredek naših gasilcev. Gasilci so napravili sklad za nabavo naraščajočega prapora. Poleg tega so dobili hlev TPD, katerega so podrli. Opeko so zvozili k gasilskemu domu in jo bodo uporabili za povečavo doma. Čestitamo k napredku!

Murska Sobota

Komemoracija. Na dan četrte obletnice smrti kralja Aleksandra I. Zedinitelja je priredilo tukajšnje Sokolsko društvo spominisko komemoracijo na kateri je sodeloval tudi društveni orkester: o pomenu tragične kraljeve smrti je govoril pro. Hivala, nakar je bila svečanost zaključena z državno himno.

V preteklem tednu je bilo vloženo v prodajalno tukajšnje podružnice Bata. Zlikovci so odnesli iz blagajne približno 1200 din. Da bi zakrili sled za seboj so se poslužili nogavic, s katerimi so si »oblekli« roke.

Kanalizacijska dela, po katerih vpijejo soboške ulice, so se v zadnjem času malone že izvršila na eni najpomembnejših cest — Kolodvorski ulici.

Pred senatom tukajšnjega okrožnega sodišča sta bila obsojena radi številnih tatvin Zver Jakob in žena Marija, oba iz Okosavcev pri Ljuomeru, in sicer Jakob Zver na tri eta robije in izgubo častnih pravic za pet

Višinsko zdravilišče in gostišče na Kozlaku

Tulec, ali pa tudi Mariborčan, ki pride ali preko Sv. Urbana in Sv. Križa, ali pa po Sturmovi grabi prvič k Sv. Duhu na Ostrém Vrhu, se kar ne more načuditi. Ko obstoji na naravnost idealnem prostoru in vidi zadaj za slikovito cerkvijo malo gostilno in navadno še tisto prazno, če ne, kar zaprto. Pa tudi v obeh gostilnah spodaj pod cerkvijo se je do zadnjega časa redkokdaj zgledal kak izletnik — razen onih onostran državne meje.

Pa ni bilo vedno tako žalostno na tej prekrasni izletniški točki mariborskega okrožja. Pred vojno so Slovenci naravnost tekmovali z izletniki nemškega planinskega društva, ki je od celega obsežnega Kozjaka baš Sv. Duh smatralo kot žarišče nemške po-sesti. Zato — kakšno vpitje je nastalo, ko se nam je vendarle posrečilo na najlepši točki postaviti svojo Ciril-Metodovo šolo, zgrajeno tik pred vojno. Tja v Berlin je odmevalo

let, žena Marija pa na eno leto strogega zapora in izgubo častnih pravic za to dobo.

Altera Kapetanovič. V Soboti poznan pro-senjakovski poštar Kapetanovič je bil pred kratkim izročen v sodno preiskavo, ker je revizija Poštne hranilnice na pošti v Prosenjakovcih ugotovila primanjkljaj 65.000 din. Pri tem so bili najbolj oškodovani prekmur-ski sezonski delavci.

to vpitje, posebno iz Maribora in Gradca. In potem ob prevratu: baš za ta Kozjak je šlo istotako kot za Maribor — pade eden, mora pasti drugi in obratno, z osvojenjem enega pridobimo drugega! Kakšno žrtve je prineslo naše plan. društvo pod takratnim predsednikom da se ves Kozjak, posebno pa njegove, Mariboru najbližje tri izletniške točke odprejo splošnemu prometu! Res je bilo tudi tam gori pri Sv. Duhu življenja in vrvenja od naše strani da je bilo res veselje.

Toda kar naenkrat je bilo vsega tega konec. Vzroke odložimo za drugo priliko. Za danes želimo naši pa tudi najširši javnosti le oznaniti razveseljivo vest: dela se na tem, da dobi najprej ta del Kozjaka na najbolj prilaznem in iz Maribora vidnem vršcu višinsko zdravilišče in razgledni stolp: vrh Sv. Duha sam pa novo lično gostišče. Za danes kot rečeno, naj zadostuje le ta gotova razveseljiva vest.

Sachsenwerk Olympia-Radio s kino skalo

Radio Maribor

Višek radio-tehnike

Maribor, Glavni trg 1 Tel. 26-48

Zanimivo štivo

Prezident Roosevelt se bori proti velikim ameriškim filmskim družbam

Državni tožilec v New Yorku je obtožil 8 velikih filmskih družb (Paramount, United Artists, Metro-Goldwin Mayer, Fox itd.), češ, da so proizvodnjo in razpečevanje filmov monopolizirale za sebe. V Ameriki je namreč svobodna konkurenca sveta pravica, proti kateri se ne sme nihče pregrešiti. Te obtožene filmske družbe niso samo proizvajale filma, temveč so jih tudi razpečavale in jih vrtele v svojih kinematografih. Sam Paramount ima 1200 bioskopov v Ameriki (vseh skupaj pa je v Ameriki 18.000). Filmske družbe so Ameriko kratkoma razdelile na interesne sfere ter so na tak način neodvisnim podjetnikom sploh onemogočile, da bi lahko proizvajali filme, oz. jih razpečavali in prikazovali. Obtožene firme so angažirale najboljše umetnike in tehnične strokovnjake, sklepale so z njimi dolgoročne dogovore in po potrebi so si med seboj izposojale umetnike in tehnike. Ker so v bioskopih predvajale samo svoje filme, je publika morala seveda gledati tudi slabe filme. Filmi neodvisnih producentov, čeprav so bili najboljše, niso imeli nikakega uspeha. Tožba ima sedaj namen, da uniči monopol velikih filmskih družb in da zopet uvede svobodno konkurenco. Obtožene tvrdke bodo lahko sedaj vršile samo eno delo: ali proizvajale filme, ali jih razpečavale oz. predvajale. Na ta način bodo velik uspeh dosegli samo kvalitetni filmi in publika ne bo več primorana gledati samo slabe filma. Filmske družbe sedaj ne bodo več imele interesa proizvajati slabe filma, ker

Barve
Laki

Firneži

Čopiči in klei

i. t. d.

po najnižji ceni samo v spec. trgovini

F. W E I L E R

Maribor, Gosposka 29

Šiviljam

se priporoča pri

raznoverstno svilo p o c e n i p o
8, 10, 12 din meter

I. Trpin-u

Maribor, Vetrinjska ul. 15

jih nihče več ne bo predvajal oz. gledal. V Ameriki so se radi te vladne akcije začele ustanavljati nekake zadrage, v katerih bodo filmski igralci soudeleženi pri dobičku in izgubi. Prve take zadrage so ustanovili Samuel Goldwin, Ernst Lu-

bitsch in Miron Zelnik. Novi filmi, katerim ne bi bilo več avtomatsko zagotovljeno amortiziranje, bi bili boljši, bolj realistični, na višji umetniški stopnji brez umetnega bleška in razkošja. Filmske igralke in igralci pa ne bi več prejeli

bajnih honorarjev, ker bi bili soudeleženi pri dobičku in izgubi. Newyorški proces naj bi do temeljne izpremenil ameriško filmsko industrijo.

Kaj bi hoteli postati ameriški otroci

Letošnje poletje so v Ameriki v mnogih letoviških kolonijah povprašali otroke, kakšen poklic bi si najraje izbrali, ko odrastejo. 67% dečkov med 6 in 12 leti bi radi postali letalci, 18% tehniki in inženjerji. Iz statistike je razvidno, da se torej velika večina dečkov zanima za tehnične pridobitve novega sveta. Za pacifično vzgojo ameriške mladine je značilno, da bi si le 1% izbral vojaški poklic, 7% bi se rado posvetilo mornarici, in to trgovski. Iz statistik pred 10 leti je razvidno, da si je takrat izbralo letalski poklic le 4% dečkov, 41% deklet si je izbralo različne poklice, 19% bi radi postale učiteljice, 12% zdravnice in 8% bolničarke. Filmi bi se rado posvetilo 14%, 7% deklet pa bi si rado izbralo letalski poklic.

Šicite Edinost

2500 Din rabite,

da zaslužite 1000 Din mesečno doma.

Dopise:

„Anos“ Maribor
Orožnova 6

Priložite znakmo

AUGUST GAILIT:

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

Dolgo je sedel Nipernaadi na robu dekletove postelje.

Solnce je stalo žvisoko, ko je stopil iz čumnate. Gospodar je stal na dvorišču in srdito klical Trallo. Ko pa je videl Nipernaadijo stopiti iz njene kamrice, je postal prijaznejši. Mežiknil je z očmi in rekel:

»Lepo vreme danes.«

Nipernaadi se je smehljajal.

»Res, lepo! Malo dežja bi ne škodilo.«

Tralla je hodila okoli z objokanimi očmi.

»Božja nebesa,« je vzdihovala, »Nipernaadi me ljubi.« Tako grozno jo je bilo sram. Nesrečna je bila. Ni se mu upala približati. Navajena je bila samo zasmevanja in preganjanja. Sprizajnila se je bila že s tem, tu pa nenadoma nekdo pričakuje od nje ljubezni in pomoči!

»Ubogi Nipernaadi,« je stokala. »Ubogi dečko, kaj bo iz tebe!«

Po dvorišču zadnji čas niso več poseben strogo pazili na njo. Vsi so imeli polno dela s pripravami za poroko. Zdaj je moral gospodar, zdaj gospodinja v mesto. Iz mesta so privražali vozove s tolikimi stvarmi, kakor da bi vozili blago na semenj.

Samo Ello ni imela pri teh stvareh nič opravka. Bila je resna in mnogokrat objokana. Neprestano je tožila, da jo boli glava. Celo k pastoru ni hotela več iti.

Nipernaadi se je izogibal, kjer je mogel. Toda dvorišče je bilo tesno.

»Zakaj pa si tako žalosten?« je vpraševala Ello.

»Jaz? Truden sem, drugega nič.«

»Tako.«

»Mnogo dela, mnogo skrbi,« je tožil.

Zaničljivo je zmignila z rameni in se obrnila. Nipernaadi je stal in gledal za njo.

Zvečer pred svatbo — nebo je bilo pooblačeno, drevje je šumelo — sta sedela skupaj na bregu reke. Raztreseno je metal Nipernaadi kamenčke v vodo in Ello je videla, da mu prsti drhtijo.

»Nipernaadi,« pravi, »kako smešno ime, ti na še bolj, ki ga nosiš! Če mislim na to, da se jutri poročim s temle tu —

pokazaa je z roko proti cerkvi in se zasmejala.

»Nipernaadi,« je čez hip nadaljevala, »ali bi zbežal z menoj? Ah, ne, ti nisi eden takih. Ne poznam te, toda to ni važno. Če hočeš, bi midva lahko živela tudi brez denarja. Slišala sem te, kako si Tralli pripovedoval o gozdovih, ki se da v njih živeti. Ali vsaki govoriš tako? — Ko bi ti vedel, kako odvrtno mi je njegovo ljubimkanje.«

Padla mu je v naročje.

Objel jo je in jo željno poljubljal.

»In ti bi me hotela?« je vprašal vedno bolj mračen, »mene, ravno mene, nikogar drugega?«

»Tebe, tebe,« je ječala pridrušeno.

Nipernaadi je spustil dekleta in poskočil po zraku. Potem si je znova poiskal njenih ustnic.

»Zjutraj, zgodaj!« je dejal veselo. »Jutri na vse zgodaj potrkam na tvoje okno, potem pa odideva enostavno odtod.«

Objeta, tavajoča, s stoki sreče v prsih sta se o polnoči vračala domov.

Nipernaadi ni spal. Nemirno je hodil po dvorišču in vzdihoval. Na njegovem čelu so se pojavile globoke gube kakor sveže zaorane brazde. Obupan se je posadil na kamen, hip nato je bil že spet na nogah in začel se je nov krožni tek po dvorišču.

»Nipernaadi! Nipernaadi!« je šepetal nekdo na pragu kamre.

Mladi mož je prestrašeno dvignil oči. Tam stoji Tralla v beli srajčki.

»Rekel si, da ti moram odgovoriti,« je rekla. »Zdaj ti odgovarjam. — Nipernaadi jaz grem s teboj kamor hočeš.«

»Res, Tralla?« je zaklical. »Kamor hočem? Kako krasno! Ljubim te! Samo spi zdaj! Jutri se o vsem pogovoriva.«

»Dá, Nipernaadi,« je dahnila Tralla ponižno in se vrnila v čumnato.

Nekaj časa je stal negibno. Tedaj opazil, kako rdi nebo na obzorju in pretašil se.

Lahno kakor tat se splazi v sobo, vzame culo in stopi na prosto. Zadržujoč dih huščne mimo Ellinega okna in skozi leso.

Ko je prišel na cesto, je spet zadihal.

Za gozdom je vzhajalo solnce.

Ko so prihajali na posestvo prvi svatje, je bil Nipernaadi že za gorjo.

Skakljajoče je šel, mahajoč z dolgimi rokami kakor z zastavami v vetru.

Na nogah je imel velikanske coklje, nerodne in škripajoče kakor harmonika.

MATI KADRI

Na bregovih jezera in potoka ležijo hiše, koče in hlevi kmetij, malih posestnikov in bajtarjev, ki tvorijo vas Terikeste. Pred mnogimi leti so bila tu velika polja in posestvo Madisa Parvija.

Vas je ležala na Nipernaadijevi poti. Toda ni se tam ustavil. Šele pozneje se je vrnil. Kakor gremo mnogokrat mimo žena in jih kdo ve kako ne opazimo. Šele pozneje, mnogo pozneje se zasačimo, da mislimo nanje. In upamo, da še ni prepozno.

Parvi je bil molčec, silno preprosto živeti več mož. V dvajsetih letih je pokupil vse sosednje domove, njive in gozdove. Postavil si je hišo, a se je med delom ustrašil izdatkov in pustil zidavo nekončano. Tako stoji zdaj hiša tamkaj kakor ptič z razpetimi krili — nizek, razpadajoč dom. Parvi se je nastanil na levem krilu stavbe v veliki, prazni sobi. Na sredi je stala široka, majava postel, v kotu pa miza in majhna omara. To je bilo vse. Po oknih in vratih so bili pritrjeni težki železni drogovi in viseče ključavnice.

Parvijeve edine hči Kadri je bivala neke v mestu in ni živela z očetom v najlepši slogi. On ni nikoli govoril o njej.

Neke jesenske noči so bili Madisa Parvija na poti iz mesta ubili. Konj je pripekljal domov mrtvo truplo. Posli so pokopali svojega gospodarja skromno in po kmečko. Ščasoma so začeli poizvedovati po Kadri.

Kmalu je prišla na posestvo. Nekaj časa je hodila okoli v svilenih čevljih, ro-kavicah in čipkah, si skrbno ličila obrvi, ustnice in lica ter hodila na sprehode s solnčnikom. Bila je velika in koščena. Njeni boki so bili široki ko skedenjska vrata, noge debele, skoraj moške, pod štrlečimi ličnimi kostmi pa upadla lica in širok, popačen nos. Toda njene oči so bile velike, otroško nedolžne. Ob teh očarujocih očeh so izginjale vse hibe. Tako je hodila nekaj dni po drevoredu, vrtovih in gozdovih, se pogovarjala s hlapci in kočarji in ni bila ponosna.

H koncu tedna jo je obiskal pastor njene občine. Pregovarjal in vzpodbujal jo je, naj vedno sledi zgledu svojega očeta

in postane vzorna gospodinja. Ona je prosila duhovnega, da bi ji z očetovskim nasvetom stal ob strani. Prisegla mu je, da bo živela krščansko in skromno.

Tako se je tudi zgodilo. Zavrgla je vsa lepota, se oblekla v preproste obleke, in kmalu je zvenel po domačih poljih njen močan, moško doneči glas. Sledovi mesta so se zabrisali. Čitala ni več ne časopisov, ne knjig, hodila je vestno vsako nedeljo v cerkev, bila je bogaboječa, do-brodelna in skromna.

Ob sobotah zvečer je po končanem delu zbiralala okoli sebe vso sluzinčad, ji sama čitala iz svetega pisma, razlagala prečitane odstavke, pela z glasnim in moško pogumnim glasom ne da bi se brigala ali poje kdo z njo ali ne. Šele po »pri-digi« so se lahko šli posli umiti, potem pa domov, da se odpočijejo.

Nadaljevala je očetovo življenje. Stanovanjska hiša je ostala nedokončana. Kadri Parvi je spala kakor oče na veliki, gugajoči se postelji.

Samo eno slabost je imela Kadri Parvi. Nobenega moža ni pustila od sebe praznih rok. Ženske je sovražila in jih preklinjala. Z bičem jih je priganjala k delu, toda mož, ki se je ozrl po njej, jo je takoj očaral. Naisi je bil to kravji pastir, ki je iskal zaposlitve, zakupnik, ki je hotel ali pa ni hotel plačati zakupa, vrtnar, ki je prišel z računom, oskrbnik, ki je prišel k njej na posvet — vse je srejemala kakor dayno pričakovane ljubimce. Proti njim je bila dobrotljiva in vljudna. Klicala jih je v sobo, jih vabila naj sedejo in podlegala izkušnjam.

Pred vsakim možem so se ji začela tresiti kolena. Shuššana, upadla lica so zardela, veke na so se ji povesele od plahosti in pričakovanja.

Ko je nato kravji pastir ali baitar ali kdorkoli že odhajal z njenega posestva in postal na pragu, da bi spoštovani gosnodični želel zdravila in sreče, je stonila Kadri k njemu, mu položila roko na rame in rekla:

»Kako ti je prav za prav ime? Ali se ne imenuješ Jüri Tapsinää? Tako, tako, da, zdaj pa, moj dragi Jüri Tapsinää, reci moiemu hlapcu, naj napreže konja. Peljati se hočem s teboj v mesto in tam napisati na tvoje ime hišico z zemljo, ki je na meji mojega posestva.«

Ko je nato Jüri Tapsinää osuplo pogledal gospodinjo in kar nič ni mogel nohiti z naročilom, naj hlapec vpreže konja, je rekla Kadri Parvi:

(Dalje prihodnjič).